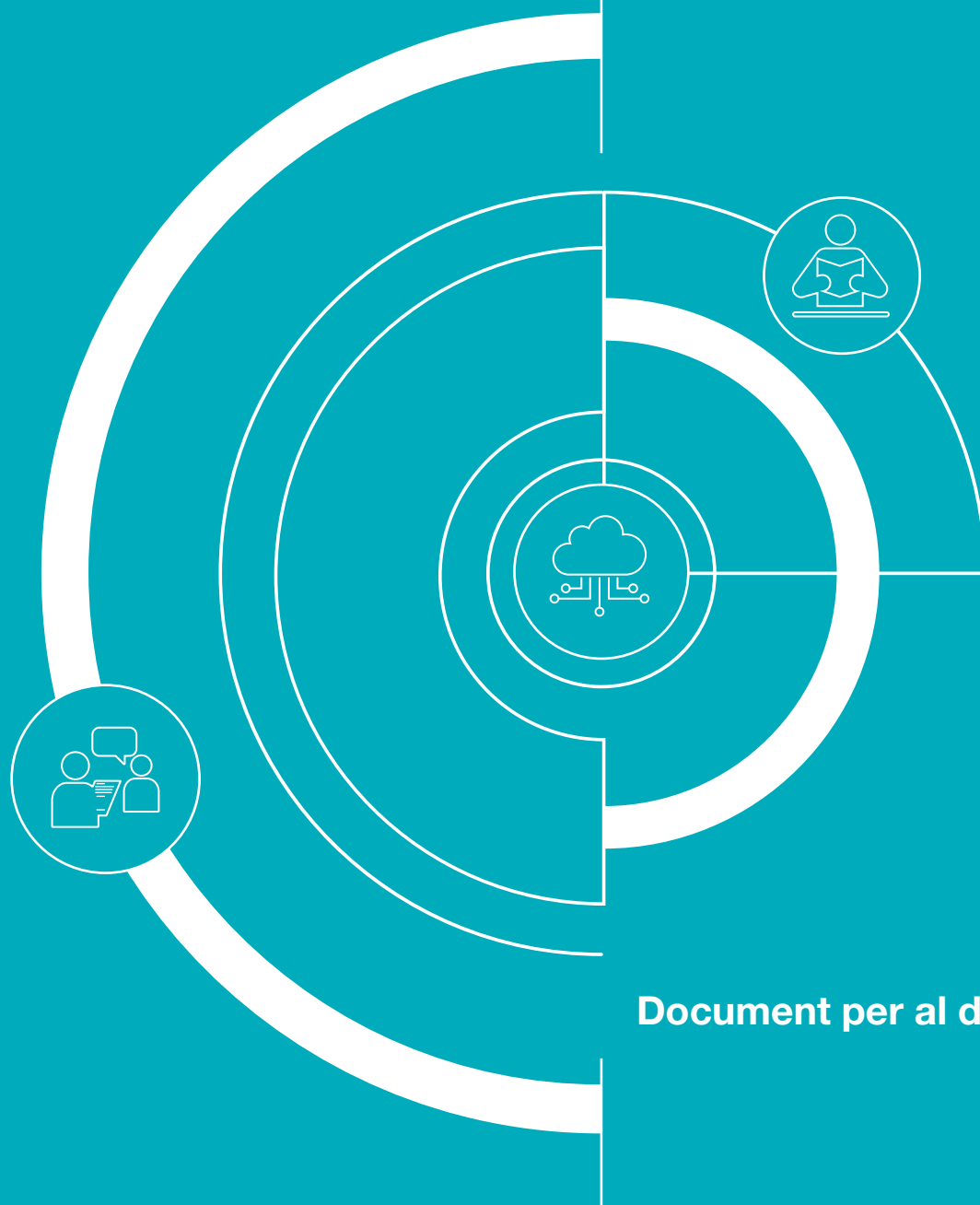

Diagnosi

per al Pla de recerca
educativa de Catalunya

Document per al debat

Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació

Crèdits

La diagnosi sobre l'estat de la recerca educativa a Catalunya ha estat elaborada per la doctora Sheila González Motos, que ha obtingut el suport tècnic del Servei de Recerca Educativa del Departament d'Educació i de l'àrea de Coordinació Tècnica de Suport Interdepartamental en Recerca i Innovació del Departament de Recerca i Universitats.

En una primera fase, un equip d'experts en recerca educativa ha dut a terme el contrast del document. La segona fase s'inicia amb el procés de debat en diferents grups de discussió de la comunitat educativa i professional. Després d'aquest procés es publicarà el document definitiu.

No es permet l'ús comercial de l'obra original ni la generació d'obres derivades. Aquest treball té llicència CC BY-NC-ND 4.0. Per veure una còpia d'aquesta llicència, visiteu <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/> © 2 per al Departament de educació.

Dipòsit legal: B 6852-2023

<https://projectes.xtec.cat/recerca-educativa/>

Disseny i maquetació: [Olga Llaverias](#)

Febrer 2023

Diagnosi

**per al Pla de recerca
educativa de Catalunya**

Document per al debat

Sumari

1. Per què un Pla de recerca educativa?	10
2. Governança del Pla de recerca educativa de Catalunya	12
3. El procés d'elaboració de la diagnosi per al Pla de recerca educativa	13
4. Què és la recerca educativa?	16
4.1 Sobre què es fa recerca en educació?	17
4.1.1 Les temàtiques de la recerca educativa a Catalunya	18
4.1.2 Una agenda de recerca educativa en procés de construcció	21
4.2 Qui fa recerca educativa a Catalunya?	22
4.2.1 Els grups de recerca en temàtica educativa	22
4.2.2 Els projectes de recerca de temàtica educativa	24
4.2.3 Els programes de doctorat	25
4.2.4 La recerca fora de la universitat	25
4.2.5 El rol dels docents en la recerca	26
4.2.6 El Departament d'Educació	27
4.3 El finançament de la recerca educativa	28
4.3.1 Les convocatòries de recerca genèriques	29
4.3.2 La convocatòria ARMIF	31
4.3.3 Les beques predoctorals (FI i FI-SDUR), doctorats industrials i beques postdoctorals	33
4.3.4 Ajuts per a tesis doctorals en català	38
4.3.5 Els grups de recerca SGR	40
4.4 Les dades per a la recerca educativa	40
4.4.1 La producció de dades a partir del treball de camp	41
L'accés als centres educatius	41
Les garanties ètiques del treball de camp	41
El retorn de la recerca autoritzada	42
4.4.2 La recerca basada en dades de registre	43
La falta de sistematització de les dades	43
La manca d'un catàleg de dades	43
De les dades de registre a les dades per a la recerca	44
Les sol·licituds d'accés a les dades	45
Dades obertes i altres fórmules d'accés	46
4.4.3 La publicitat dels resultats de la recerca	50
5. L'ús de la recerca en educació	52
5.1 La transferència de la recerca educativa	52
5.1.1 Les iniciatives des de la universitat	53
5.1.2 La transferència com a criteri de qualitat en la recerca	53
5.1.3 Suport a la innovació i la recerca educativa (CESIRE)	54
5.2 La cocreació entre agents educatius i universitat	55
5.2.1 La participació interessada en la recerca	56
5.2.2 Col·laboració entre diferents actors	57
5.3 El perfil dels recercadors	58

5.4 El contínuum formatiu i el desenvolupament professional docent	59
5.4.1 La formació inicial i formació permanent	60
5.4.2 Recerca i formació docent	61
5.5 El disseny de la política educativa fonamentada en evidència	63
5.5.1 Baix ús de l'evidència per a l'elaboració de polítiques educatives	63
5.5.2 Una agenda de recerca al servei de les polítiques educatives	64
5.5.3 El pilotatge experimental per al disseny de polítiques educatives	64
5.6 L'avaluació de les polítiques públiques	65
5.6.1 Els models d'avaluació del sistema educatiu	66
5.6.2 Agents de l'avaluació	67
L'avaluació del sistema educatiu i dels elements que l'integren	67
L'avaluació de les polítiques públiques	68
5.6.3 La cultura de l'avaluació i la necessitat d'un replantejament organitzacional	70
6. Quinze reptes de futur	72

Índex taules

Taula 1. Participants en la diagnosi i elaboració del Pla de recerca educativa de Catalunya	13
Taula 2. Demandes de dades i temps de resolució (2020-2022)	46
Taula 3. Accessos i descàrregues de dades en obert del Departament d'Educació (a juliol de 2022)	47
Taula 4. Sol·licituds d'accés a la informació pública per unitats (2020-2022)	49

Índex figures

Figura 1. Projectes. Pes de cada eix i subeix segons nombre de projectes I (2017-2021)	19
Figura 2. Projectes. Pes de cada eix i subeix segons nombre de projectes II (2017-2021)	19
Figura 3. Grups de recerca en temàtica educativa per universitats (2017-2021)	22
Figura 4. Grups de recerca i universitats que fan recerca en temàtica educativa per eixos (2017-2021)	23

Figura 5. Projectes de recerca i projectes de recerca de temàtica educativa per universitat (2017-2021)	24
Figura 6. Pels dels projectes de recerca de temàtica educativa respecte al total de recerca, per universitat (2017-2021)	25
Figura 7. Projectes. Evolució font de finançament dels projectes (2017-2020)	28
Figura 8. Pandèmies. Ajuts concedits i no concedits segons temàtica del projecte (2020)	30
Figura 9. Pandèmies. Import sol·licitat i concedit per a projectes de temàtica educativa, per universitat (2020)	30
Figura 10. ARMIF. Ajuts concedits / no concedits (2017 i 2020)	31
Figura 11. ARMIF. Import atorgat per àrea de coneixement (2017 i 2020)	32
Figura 12. ARMIF. Import sol·licitat i atorgat, per universitats (milers d'euros) (2017 i 2020)	32
Figura 13. ARMIF. Import atorgat per universitat i àrea de coneixement (2017 i 2020)	33
Figura 14. FI. Ajuts concedits i no concedits segons temàtica de la tesi doctoral en àrees de coneixement de Ciències de l'Educació i afins (2017-2021)	34
Figura 15. FI. Ajuts sol·licitats i concedits per a tesis de temàtica educativa per universitats en àrees de coneixement de Ciències de l'Educació i afins (2017-2021)	34
Figura 16. FI. Ajuts concedits a tesis segons temàtica i àmbit en àrees de coneixement de Ciències de l'Educació i afins AGAUR (2017-2021)	35
Figura 17. FI-SDUR. Ajuts concedits i no concedits segons tipus de programa de doctorat en àrees de coneixement de Ciències de l'Educació i afins (2020-2021)	36
Figura 18. Doctorats Industrials. Tesis per temàtica i any d'inici en àrees de coneixement de Ciències de l'Educació i afins (2013-2021)	36
Figura 19. Doctorats Industrials. Tesis de temàtica educativa, per eix temàtic, en àrees de coneixement de Ciències de l'Educació i afins (2013-2021)	37
Figura 20. Doctorats industrials. Tesis de temàtica educativa i no educativa per universitat en àrees de coneixement de Ciències de l'Educació i afins (2013-2021)	37
Figura 21. Tesis. Ajuts a tesis doctorals en català per temàtica en àrees de coneixement de Ciències de l'Educació i afins (2017-2021)	38
Figura 22. Tesis. Ajuts a tesis doctorals en català de temàtica educativa en àrees de coneixement de Ciències de l'Educació i afins (2017-2021)	39
Figura 23. Tesis. Ajuts a tesis doctorals en català de temàtica educativa per universitats en àrees de coneixement de Ciències de l'Educació i afins (2017-2021)	39

1. Per què un Pla de recerca educativa?

La recerca educativa engloba projectes d'investigació realitzats des de diverses disciplines (pedagogia, sociologia, ciència política, economia, psicologia, etc.) que tracten temàtiques molt diverses, com són les pràctiques educatives, els aspectes globals del sistema o l'avaluació de la política educativa. Com la resta de coneixement científic, un dels seus objectius, tot i que no l'únic, és la incidència en els processos socials i educatius amb la voluntat de millorar-ne la qualitat. Malgrat això, la necessària relació entre la recerca educativa i el disseny de les polítiques públiques educatives dista encara de la consolidació d'estructures i canals de comunicació existents en altres àmbits, com en l'econòmic o en el de la salut.

L'objectiu del Pla de recerca educativa serà fonamentar, amb evidències educatives contrastades, la pràctica als centres educatius i impulsar la presa de decisions en matèria de política educativa al nostre país. Aquestes dues fites revertiran directament en la qualitat i les oportunitats d'aprenentatge de tot l'alumnat, i és per això que des del Departament d'Educació i el Departament de Recerca i Universitats, amb la participació d'agents rellevants del territori, s'impulsa aquest salt qualitatiu del nostre sistema educatiu amb la creació d'un ecosistema de recerca, desenvolupament i innovació a Catalunya.

Es tracta d'una gran oportunitat de país, tant per a l'educació com per a la recerca. D'una banda, el Pla pretén impulsar la recerca en educació, per tal d'assegurar la qualitat dels seus resultats i garantir-ne la producció d'evidència sòlida i rigorosa. De l'altra, el Pla vol estimular l'aprofitament d'aquesta evidència per part de la comunitat educativa (decisors polítics, tècnics, docents i resta d'actors interessats), per identificar millor les necessitats del sistema educatiu i dels seus actors per prendre millors decisions sobre la política i la pràctica educativa.

És important que el Pla parteixi de les veus i el consens amb els diferents actors de la comunitat educativa i la comunitat de recerca en educació i d'aquí, el seu procés d'elaboració: s'han entrevistat més de 50 responsables de les diferents unitats i serveis del Departament d'Educació i del Departament de Recerca i Universitats, així com a més de 50 experts en diferents àmbits de l'educació i la recerca educativa. Les aportacions recollides han permès elaborar una diagnosi de l'estat de la recerca educativa al país i han facilitat definir uns objectius i uns projectes que han de donar resposta als reptes que s'han plantejat. Aquests objectius i projectes s'entenen com a punt de partida per a la discussió conjunta.

Aquest Pla és una oportunitat per dotar el Departament d'Educació de mecanismes concrets que ajudin a prendre decisions tenint en compte

la recerca educativa i ajudin a la pràctica.

El procés que ha desembocat en aquest Pla es va iniciar l'any 2009, amb la Llei d'Educació de Catalunya, que contemplava la creació de l'Agència d'Avaluació i Prospectiva de l'Educació, els estatus de la qual van ser recollits al Decret 177/2010. Aquesta agència assumia, d'una part, algunes de les funcions avaluadores desenvolupades pel Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu i, de l'altra, pretenia esdevenir un òrgan de creació de coneixement que ajudés a l'elaboració de polítiques en matèria d'educació no universitàries per garantir el dret de tot l'alumnat a una educació de qualitat i en condicions d'equitat. L'Agència, però, no va arribar a entrar en funcionament.

L'any 2018, el Departament d'Educació va crear el Servei de Recerca Educativa, que va passar a dependre de l'actual Direcció General d'Innovació, Digitalització, Currículum i Llengües a través del Decret 59/2022, de 29 de març, de reestructuració del Departament d'Educació, modificat pel Decret 135/2022, de 19 de juliol. El Servei de Recerca Educativa persegueix un doble objectiu: teixir aliances entre els centres de recerca i grups de recerca amb els centres docents per impulsar una cultura de recerca educativa al sistema educatiu català i esdevenir un agent dinamitzador de coneixement que contribueixi a la presa de decisions en política educativa.

La Llei Orgànica d'Educació (LOMLOE) de 2020 va recollir, a la seva disposició addicional trenta-cinquena, la promoció de la investigació i la innovació educatives. Aquesta llei estatal assigna al Ministeri d'Educació i Formació Professional i a les comunitats autònomes la responsabilitat en la promoció de centres d'investigació especialitzats, la creació de bases de dades unificades de coneixement i l'impuls de la difusió i l'intercanvi entre centres educatius i les universitats.

Entre les mesures per potenciar l'educació inclusiva i la igualtat d'oportunitats de tot l'alumnat, l'any 2021 el Pla de Govern de la XIV legislatura va incloure l'elaboració del Pla de recerca educativa. Es pretenia així, potenciar que la presa de decisions en matèria educativa estigués fonamentada en l'evidència i, alhora, orientar la recerca cap a una generació de coneixement que permetés impulsar l'educació inclusiva i la igualtat d'oportunitats. Finalment, l'any 2022 es va proposar l'elaboració del Pla de recerca educativa com un Pla interdepartamental del Departament d'Educació i el Departament de Recerca i Universitats de la Generalitat de Catalunya, amb la voluntat d'establir una estratègia a deu anys, amb projectes tractor que funcionin a sis anys vista i siguin revisables.

El Pla de recerca educativa comporta, en definitiva, una oportunitat per a l'establiment d'una agenda de recerca educativa i marca una nova etapa en què la recerca i l'evidència en educació se situen com a prioritat del Departament d'Educació.

2. Governança del Pla de recerca educativa de Catalunya

El Departament d'Educació lidera el Pla i, juntament amb el Departament de Recerca i Universitats, també l'impulsa.

La diagnosi ha anat a càrrec de la doctora Sheila González Motos, designada comissionada, amb el suport d'un grup tècnic i d'un grup de contrast durant el procés d'elaboració.

El grup tècnic ha estat integrat per dues tècniques docents del Servei de Recerca Educativa del Departament d'Educació que han tingut el suport de la resta de l'equip del Servei i la col·laboració de l'Àrea de Coordinació Tècnica de Suport Interdepartamental en Recerca i Innovació del Departament de Recerca i Universitats. A més de la diagnosi, el grup tècnic ha donat suport a la redacció del Pla.

El grup de contrast ha estat format per persones expertes del món de l'acadèmia i del sistema català de recerca, ha fet seguiment del procés i continguts del Pla de recerca educativa i ha esdevingut un espai de discussió i reflexió. Els integrants del grup han estat Jaume Blasco, polític, analista i assessor del Ministeri d'Universitats; Caterina Calsamiglia, economista, recercadora de l'Institut d'Economia Política i Governament (IPEG) - Universitat Pompeu Fabra; Jordi Collet, sociòleg de l'educació, investigador de la Universitat de Vic; Digna Couso, física, professora en didàctica de les ciències a la Universitat Autònoma de Barcelona; Victoria Ibáñez, docent de secundària, directora del Centre de Recursos Pedagògics de l'Eixample; i Carmina Pinya, exsecretària executiva del Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu.

La comissionada ha presentat els avenços del procés davant del grup motor, integrat per alts càrrecs del Departament d'Educació i del Departament de Recerca i Universitats: el director general d'Innovació, Digitalització, Currículum i Llengües, Joan Cuevas; la directora general d'Universitats, Maria Victòria Girona; el director general de Recerca, Joan Gómez Pallarès; el subdirector general de Recerca i Cultura Digital, Jordi Serarols; el subdirector general d'Innovació i Formació, Jesús Moral; la subdirectora general d'Universitats, Carme Pretel; la subdirectora general de Polítiques Sectorials Científiques i Tecnològiques, Olga Alay; i l'expert en polítiques universitàries, Josep Ribas.

3. El procés d'elaboració de la diagnosi per al Pla de recerca educativa

La fase de diagnosi de l'estat de la recerca en educació a Catalunya ha combinat la recollida de dades rellevants per a la comprensió de la seva situació actual amb una aproximació qualitativa a través d'entrevistes en profunditat a agents clau en la matèria. De fet, el procés de preparació del Pla de Recerca Educativa ha respost als principis de participació i consulta, i ha permès la reflexió, el diàleg i el debat entre la diversitat d'agents implicats en la recerca educativa durant la seva redacció. Amb aquest propòsit, s'han establert diferents canals de participació (entrevistes, grups de discussió i jornades de treball), per tal de recollir la veu dels agents clau per a la recerca educativa.

Taula 1. Participants en la diagnosi i elaboració del Pla de recerca educativa de Catalunya.

Entrevistat	Institució
Albert Cañiguer	Director general de Transparència i Dades Obertes (Generalitat de Catalunya)
Albert Esteve	Director Centre d'Estudis Demogràfics
Álvaro Serrano	Gabinet Tècnic del Departament d'Educació
Àngels Pont	Directora GESOP
Anna Cros	Directora Institut Ciències de l'Educació – UAB
Arantxa Ribot	Directora Programa Ciències Socials Obra Social La Caixa
Armand Sànchez	Vicerector Recerca i transferència – UAB
Bernat Albaigés	Síndic de Greuges
Bernat Xancó	AGAUR (Beques)
Boris Mir	Docent
Carles Vega	President del Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu
Carme Montserrat	Investigadora UdG (Psicologia de l'educació)
Elisabet Aznar	Directora CESIRE
Fernando Guirado	Director Institut Ciències de l'Educació – UdL
Ferran Lavall	AGAUR (Avaluació)

Francina Martí	Presidenta Rosa Sensat
Georgeta Ion	Investigadora UAB (Evidències educatives)
Ignasi Labastida	Delegat del rector per a la Ciència Oberta – UB
Ismael Peña-López	Director de l'Escola d'Administració Pública de Catalunya
Jaume Ametller	Director Institut Ciències de l'Educació – UdG
Jaume Magre	Director Fundació Pi i Sunyer
Jaume Valls	Director Agència Catalana de la Qualitat del Sistema Universitari
Joan Mateo	Expresident del Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu
Jordi Alba	AGAUR (Doctorats Industrials)
Jordi Muñoz	Centre d'Estudis d'Opinió (CEO)
Jordi Serra	Cap de Sistemes d'Informació - Consorci d'Educació de Barcelona
José Miguel Jiménez	Director Institut Ciències de l'Educació – URV
Josep Biayna	Cap de servei d'Innovació, Xarxes i Serveis Educatius
Josep Maria Vilalta	Secretari Executiu ACUP
Laura Palou	Educació i Ocupabilitat - UAB CORE
Lluís Anglada	Director Àrea de Ciència Oberta (CSUC)
Lluís Rovira	Director Institució dels Centres de Recerca de Catalunya
Marc Balaguer	Director Institut d'Avaluació de Polítiques Públiques de Catalunya (Ivàlua)
Mari Pau Sandín	Directora de l'Institut de Recerca Educativa UB
Maria Pla de Sola	Vicerecтора Recerca i transferència – UdG
Maria Rosa Buxarrais	Directora Institut Ciències de l'Educació – UB
Marianna Bosch	Agència Estatal d'Investigació – Educació
Marta Aymerich	Vicerecтора de Planificació Estratègica i Recerca – UOC
Marta Comas	Responsable de recerca Consorci d'Educació de Barcelona
Marta Masats	Gabinet tècnic Departament Educació

Marta Sales	Cap de Servei de Formació i Desenvolupament Professional del Professorat
Miquel Martínez	Investigador UB (Formació docent)
Moisès Esteban	Director de l'Institut de Recerca Educativa UdG
Núria Comas	Fundació Jaume Bofill
Núria Larroya	Presidenta de la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica
Pilar Gargallo	Expresidenta de la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica
Victòria Miquel	Directora de l'àrea de Recerca, Avaluació i Innovació (AGAUR)
Xavier Bonal	Investigador UAB (Sociologia de l'educació)
Xavier Vázquez	Departament d'Educació - Pla Educatiu d'Entorn

4. Què és la recerca educativa?

Acotar què s'entén per recerca educativa no és tasca senzilla, però existeix un cert acord en assenyalar la conveniència d'apropar-nos al concepte des d'una mirada àmplia, que englobi tants els processos socioeducatius que tenen lloc a l'escola com aquells que succeeixen fora d'aquesta.

Així, si bé una part de la recerca en educació es duu a terme des de disciplines estrictament educatives (ciències de l'educació, pedagogia, etc.) i posa el focus en les dinàmiques d'aula, hi ha també una important generació de coneixement en educació que prové d'altres disciplines, com l'antropologia, la ciència política, l'economia, la psicologia o la sociologia, entre altres, que tenen per objecte d'estudi els processos socials que impacten en l'educació, sovint fora de l'aula.

L'abast de la recerca educativa s'explica per l'amplitud del terme educació. Els processos educatius tenen lloc a l'aula i a l'escola, però també en altres moments i contextos fora de l'espai escolar. Així, segons proposa l'*American Educational Research Association* la recerca en educació és "el camp d'estudi científic que examina els processos educatius i d'aprenentatge i els atributs humans, les interaccions, les organitzacions i les institucions que configuren els resultats educatius. La investigació educativa inclou tot l'espectre de mètodes rigorosos adequats a les preguntes que es plantegen i també impulsa el desenvolupament de noves eines i mètodes".

Aquesta recerca pot ser de caràcter estrictament descriptiu, analític o, fins i tot, avaluador. Totes les fases dels processos d'investigació poden ser reconegudes com a recerca en educació, sempre que plantegin com a objectiu la cerca de millora dels processos educatius. Això no implica necessàriament, però, unanimitat en la interpretació de què significa "millorar", però sí l'acord que la recerca educativa ha de tenir un propòsit transformador, un tarannà normatiu. Algunes veus demanen diferenciar la recerca en educació, que vol entendre, interpretar o conèixer el fet educatiu, de la recerca educativa, que vol tenir un impacte sobre la pràctica educativa. En aquesta diagnosi farem servir tots dos conceptes com a sinònims.

4.1 Sobre què es fa recerca en educació?

Des del Servei de Recerca Educativa del Departament d'Educació, s'ha fet una cerc manual dels projectes finançats per tal d'identificar els focus d'interès de la recerca en educació i els buits existents. Treballem a partir de 6 eixos temàtics i 20 línies de recerca, proposades pel Servei de Recerca Educativa, com a categories per a la sistematització de la informació.

Eix 1 Ensenyament-Aprenentatge

- 1.1. Didàctica, metodologia, avaluació.
- 1.2. Aprenentatge i neurociència.
- 1.3. Educació 360°.
- 1.4. Xarxes d'aprenentatge entre iguals.

Eix 2. Agents educatius

- 2.1. La carrera professional docent i avaluació.
- 2.2. La formació i el desenvolupament professional docent.
- 2.3. La formació d'altres agents del sistema educatiu i el treball en xarxa:
funció directiva, inspecció, CRP, mentors digitals, assessors tècnics, PAS, funció pública, famílies.

Eix 3. Centre

- 3.1. Transformació digital.
- 3.2. Lideratge i organització dels centres educatius.
- 3.3. Consorcis i aliances educatives entre centres i centre-societat.

Eix 4: Sistema educatiu

- 4.1. Absentisme, abandonament escolar i orientació.
- 4.2. Anàlisi d'etapes: educació 0-3, infantil, primària, ESO, FP, educació d'adults, segones oportunitats, PFI, transicions, etc.
- 4.3. L'avaluació i la qualitat del sistema educatiu.

- 4.4. Política pública: gratuïtat, segregació, oferta educativa, lleis educatives, model d'immersió lingüística, escola concertada, escola rural, educació comparada, instituts-escola, etc.
- 4.5. Model educatiu: sostenibilitat, multiculturalitat, plurilingüisme, democràcia, educació inclusiva, educació especial, coeducació, etc.

Eix 5: Universitat

- 5.1. Universitat, desigualtats d'accés, resultats a la universitat i transicions entre universitat i món laboral/professional
- 5.2. Model educatiu universitari: qualitat, finançament, organització, transferència de recerca, formació docent, etc.

Eix 6: Oportunitats educatives

- 6.1. Desigualtat social i educació: eixos de desigualtat, social, procedència, etc.
- 6.2. Educació i gènere.
- 6.3. Benestar, salut mental, etc.

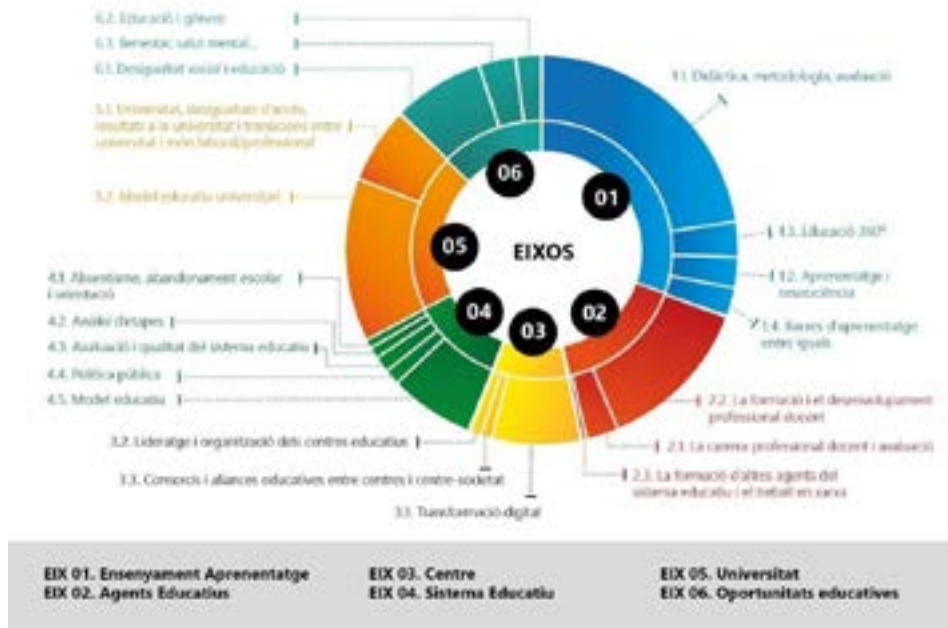
4.1.1 Les temàtiques de la recerca educativa a Catalunya

Avui dia no hi ha disponible cap fons o catàleg que permeti accedir de forma senzilla als treballs de recerca en educació. Tampoc és possible conèixer les diferents temàtiques ni les línies de recerca treballades o en marxa. Les universitats publiquen informació sobre els projectes de recerca, però no ho fan de forma sistemàtica. Al Portal de Recerca es mostren els projectes elaborats pels grups de les universitats catalanes, però la informació disponible dels projectes no és sempre completa i la seva recollida varia en funció dels processos que segueixen les diferents universitats per traspasar la informació. La cerca a les webs de les diferents universitats és, en alguns casos, poc àgil i, en general, mostra una baixa sistematització en l'abocament de dades (dates que no encaixen, projectes interuniversitaris que no ho indiquen, modificacions de títols, variació en l'ús de les categories i dels noms, etc.).

Això suposa una important fragmentació del coneixement i dificulta l'accés per part d'actors externs que poden tenir interès en temes concrets, però no poden identificar ni espais ni actors que hi estan treballant. També és un impediment per a la qualitat de la recerca, atès que els mateixos investigadors poden estar treballant línies coincidents o complementàries sense ser-ne coneixedors.

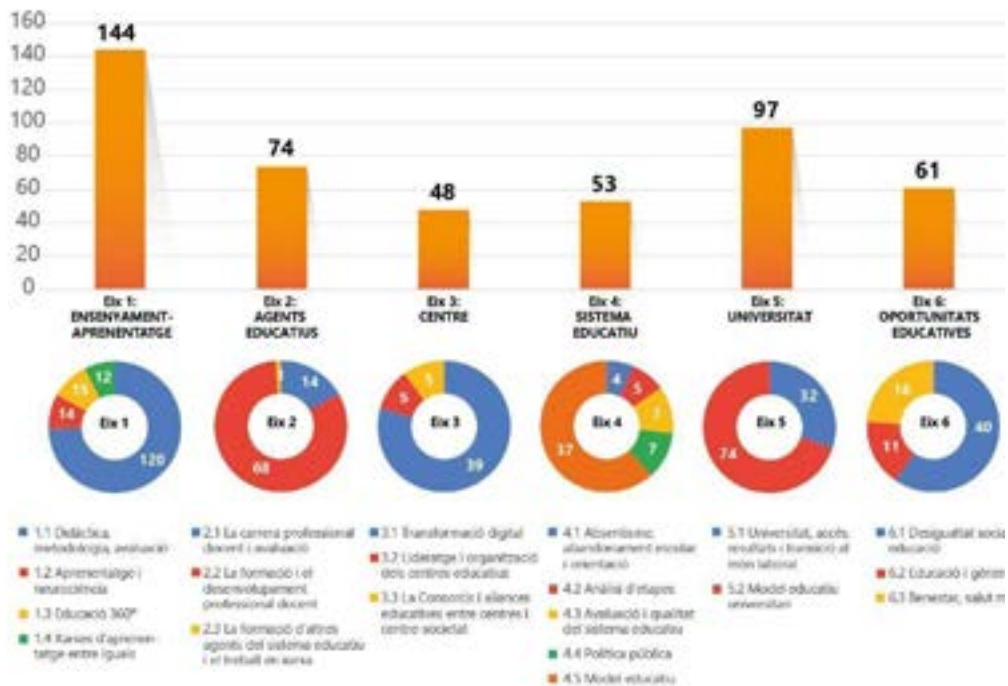
Per a aquesta diagnosi, s'ha realitzat una cerca manual a través dels webs de recerca de les diferents universitats catalanes amb l'objectiu d'identificar els projectes vinculats a l'àmbit de l'educació. La figura 1 recull el nombre de projectes desenvolupats entre 2017 i 2021. L'eix 1 (Ensenyament-Aprenentatge) és l'eix amb major nombre de projectes, seguit pels eixos 2 (Agents Educatius) i 5 (Universitat).

Figura 1. Projectes. Pes de cada eix i subeix segons nombre de projectes I (2017-2021).

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Servei de Recerca Educativa.

Figura 2. Projectes. Pes de cada eix i subeix segons nombre de projectes II (2017-2021).

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Servei de Recerca Educativa.

La distribució dels focus d'interès dins de cada eix mostra l'existència d'uns temes que generen una més elevada producció acadèmica, mentre que d'altres són més minoritaris. A tall d'exemple, l'estudi de l'Educació 360° o dels processos d'Aprenentatge i Neurociència és menys freqüent que la recerca sobre Didàctica, Metodologia i Avaluació. De la mateixa manera, la recerca sobre la Carrera Professional Docent i Avaluació ocupa menys dedicació que la Formació i el Desenvolupament Professional Docent. A l'eix 3 (Centre) la pràctica totalitat de recerca se centra en la Transformació Digital i a l'eix 5 (Universitat) es para més atenció al Model Educatiu Universitari que a la recerca sobre Transicions Educatives. Finalment, als eixos 4 (Sistema Educatiu) i 6 (Oportunitats Educatives) s'observen també línies predominants de recerca, com són el Model Educatiu i la Desigualtat Social i Educació.

Es tracta de xifres que apunten a la quantitat de projectes, però no es disposa d'informació completa sobre la durada de cada projecte ni del seu finançament. Així doncs, l'existència d'un major nombre de projectes en un àmbit no implica necessàriament la generació d'un major volum de coneixement. Tot i això, tant les dades com les aportacions dels entrevistats apunten a la manca de recerca en relació amb els centres educatius (eix 3) i a la reduïda recerca realitzada a l'educació secundària pel que fa a didàctica, formació docent i organització de centre.

4.1.2 Una agenda de recerca educativa en procés de construcció

Catalunya no ha tingut fins ara una línia de recerca pròpia en matèria educativa. De fet, es troba actualment en procés de definició. La recerca educativa neix de l'interès dels investigadors o grups de recerca en determinats objectes d'estudi o de l'orientació marcada per les convocatòries estatals i europees que financen els estudis. D'aquesta manera, es perd l'oportunitat d'impulsar la recerca en temes educatius prioritaris. El lideratge estratègic en recerca educativa ha de permetre l'impuls de línies d'investigació poc presents a l'agenda, però també ha d'impulsar els incentius per una recerca de qualitat.

Malgrat l'existència del Gabinet Tècnic i del Servei de Recerca, el Departament d'Educació no disposa d'un servei d'estudis que analitzi directament les dades disponibles o que encarregui recerques per a la seva explotació.

L'externalització d'encàrrecs de recerca és freqüent, realitzada de forma autònoma les diferents unitats, tot sovint sense planificació o consens dels criteris per identificar temes o evitar coincidències.

Una part important d'aquests encàrrecs responen a necessitats immediates de la unitat. És menys freqüent l'encàrrec de recerca de prospectiva o de generació de coneixement sobre fenòmens o problemes.

S'identifica com una limitació de l'Administració la manca d'un servei proactiu de recerca, que no se centri només en la provisió de dades. El Gabinet Tècnic reconeix les dificultats de fer seguiment dels estudis encarregats per les diferents unitats i, per tant, d'avaluar-ne la qualitat.

Repte: Ordenar el mapa de recerca en educació a Catalunya, tot identificant-ne temes i actors.

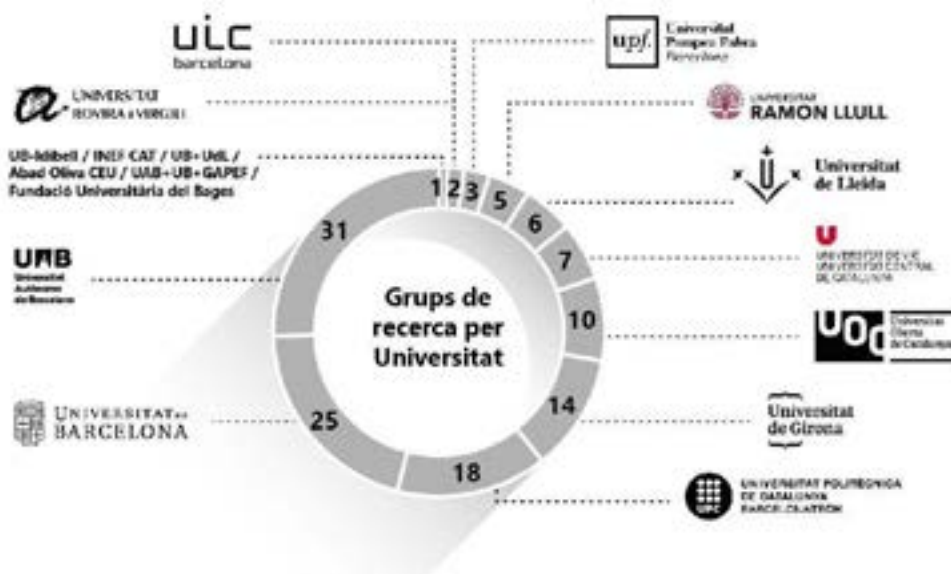
Repte: Crear una agenda pròpia de recerca en educació al servei de les necessitats educatives del país.

4.2 Qui fa recerca educativa a Catalunya?

4.2.1 Els grups de recerca en temàtica educativa

A Catalunya la major part de la recerca educativa es realitza des de les universitats. No és fàcil, però, identificar qui la fa. Si bé són localitzables els grups de recerca de les facultats d'educació, és més complex conèixer la multitud de grups i investigadors que des d'altres disciplines i facultats aporten al coneixement sobre l'educació. El Consorci de Serveis Universitaris de Catalunya (CSUC) està treballant en l'elaboració d'un mapa d'experts que té per objectiu cobrir aquest buit, però encara no està disponible.

Figura 3. Grups de recerca en temàtica educativa per universitats (2017-2021).

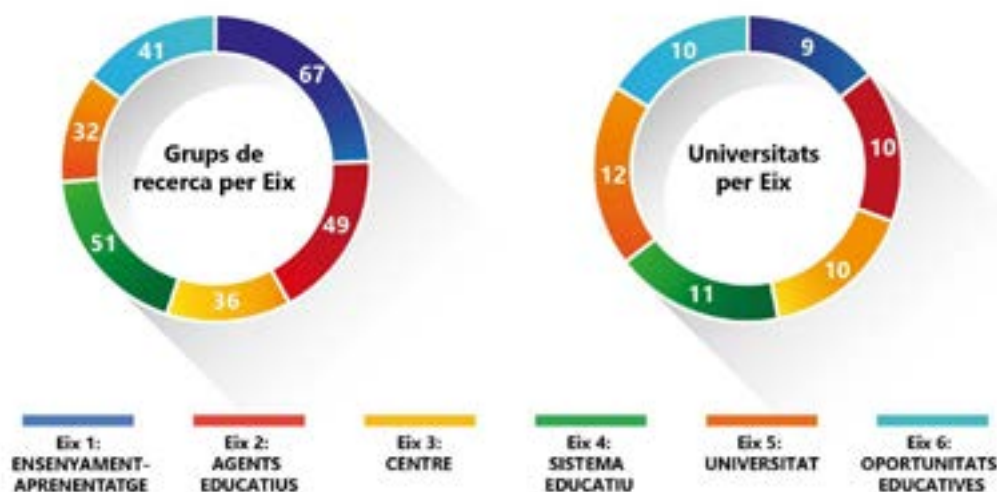
Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Servei de Recerca Educativa.

Des del Servei de Recerca Educativa del Departament d'Educació, s'ha fet una cerca manual de la informació disponible als webs de totes les universitats catalanes i als registres del Departament de Recerca i Universitats. La figura 3 recull el nombre de grups de recerca per universitats. S'han identificat un total de 126 grups de recerca vinculats a una única universitat i 4 grups integrats per més d'una institució universitària. La Universitat Autònoma de Barcelona, amb 31, és la que disposa de més grups de recerca en temàtica educativa. El segon lloc l'ocupa la Universitat de Barcelona, amb 25 grups.

La figura 4 mostra importants disparitats en la distribució per eixos dels grups de recerca. Un mateix grup de recerca pot desenvolupar diverses línies d'investigació i, en conseqüència, estar representat en més d'un eix. Les dades apunten, de nou, a l'eix 1 (Ensenyament-Aprenentatge) com el majoritari amb 67 grups de recerca, seguit per l'eix 2 (Agents Educatius) amb 49. L'eix 3 (Centre) i 5 (Universitat) són minoritaris (36 i 32 grups de recerca), mentre que als eixos 4 (Sistema Educatiu) i 6 (Oportunitats Educatives) s'identifiquen 51 i 41 grups de recerca, respectivament. Pel que fa a les universitats, pràcticament totes compten amb grups de recerca que estudien temàtiques relacionades amb tots els eixos (Figura 4).

Les dades recollides només fan referència al nombre de grups registrats i no permeten identificar el volum de la recerca generada.

Figura 4. Grups de recerca i universitats que fan recerca en temàtica educativa per eixos (2017-2021).

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Servei de Recerca Educativa.

La recerca universitària la realitza el personal docent i investigador (PDI), amb adscripció -o no- a un grup de recerca, un departament o un institut universitari. De fet, l'adscripció pot ser múltiple, de forma que un investigador pot ser membre d'un o més grups i instituts de recerca de la universitat on treballa. A més a més, és possible que l'investigador s'integri a un SGR (convocatòria de Suport a Grups de Recerca del Departament de Recerca i Universitats) format per recercadors o grups de recerca de diferents institucions.

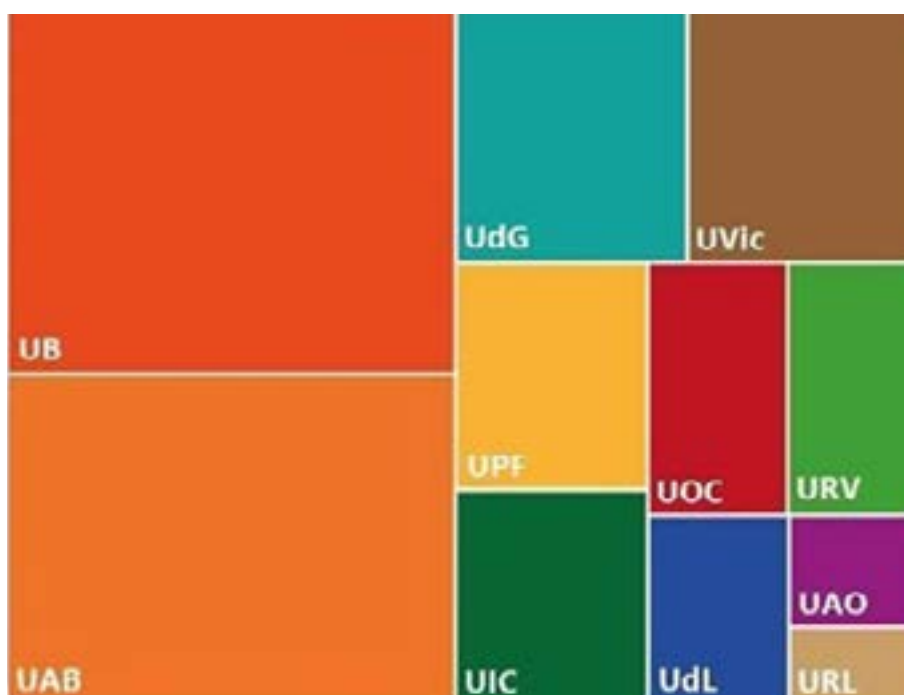
L'amplitud de temàtiques educatives i la complexitat dels fenòmens relacionats amb el fet educatiu ha comportat un increment de la interdisciplinarietat dins dels grups de recerca d'aquest àmbit. Aquesta interdisciplinarietat enriqueix les aproximacions al fet educatiu i, alhora, permet el desenvolupament de metodologies diverses amb una major capacitat per captar la realitat educativa.

4.2.2 Els projectes de recerca de temàtica educativa

La figura 5 mostra el pes de la recerca de temàtica educativa desenvolupada per les universitats catalanes, comptabilitzada com a nombre de projectes. Les dades, obtingudes a través del de Portal de Recerca de Catalunya i les webs de les diferents universitats, mostren la presència de projectes de recerca en matèria educativa a pràcticament totes les universitats catalanes. El volum de projectes de recerca educativa és major a la UAB i a la UB.

Figura 5. Projectes de recerca de temàtica educativa per universitat (2017-2021).

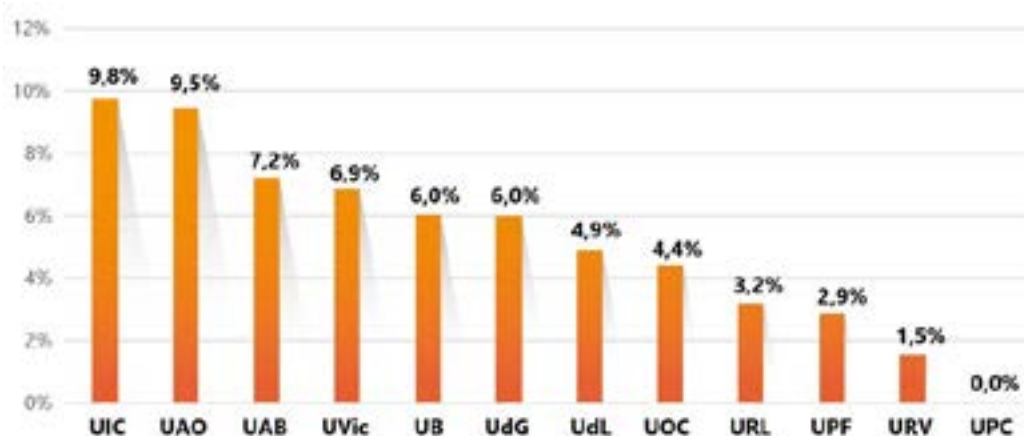

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Servei de Recerca Educativa.

No obstant això, les universitats més petites, com la UIC, UAO, UVic, UdG o UdL tenen especial presència en l'àmbit de la recerca en educació. Malgrat ocupar posicions minoritàries en el conjunt de la recerca, es tracta de les universitats on la recerca en educació ocupa un pes especialment rellevant respecte al total de la seva producció científica (Figura 6).

Figura 6. Pes dels projectes de recerca de temàtica educativa respecte al total de recerca, per universitat (2017-2021).

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Servei de Recerca Educativa

4.2.3 Els programes de doctorat

Els programes de doctorat són també espais importants de recerca. Es realitzen tesis doctorals en educació als programes de doctorat de les facultats d'educació i de la resta de disciplines abans esmentades (sociologia, psicologia, economia, ciència política, etc.). No és possible, però, identificar de forma senzilla la producció doctoral en l'àmbit de l'educació. Si bé totes les tesis llegides a les universitats catalanes estan disponibles en el portal de Tesis Doctorals en Xarxa (www.tdx.cat), coordinat pel Consorci de Serveis Universitaris de Catalunya (CSUC) i patrocinat per la Generalitat de Catalunya, la cerca temàtica del portal no permet copsar el volum ni les temàtiques de la producció doctoral en educació.

4.2.4 La recerca fora de la universitat

Fora de la universitat, diverses fundacions duen a terme recerca educativa. Per exemple, la Fundació Jaume Bofill, la Fundació Pere Tarrés, la Fundació Pi i Sunyer i la Fundació Ferrer i Guàrdia. També fan recerca entitats com les Associacions Federades de Famílies d'Alumnes de Catalunya (AFFAC) o entitats del tercer sector. Una part important d'aquesta tasca recercadora la duen a terme en col·laboració amb la universitat, a través del finançament de la recerca o l'externalització de projectes. No hi ha, però, un espai o catàleg que permeti accedir a tota aquesta producció.

4.2.5 El rol dels docents en la recerca

Hi ha acord en assenyalar la manca de sistematització en la recollida de l'expertesa dels docents a l'aula i, consegüentment, les dificultats perquè aquest coneixement sigui objecte de recerca. El saber dels mestres sobre la pràctica no està prou treballat i la relació dels docents amb la investigació és llunyana. Actualment, les convocatòries ARMIF (Ajuts de recerca per a la millora de la formació inicial de mestres i professorat de secundària, vegeu apartat 4.3.2) impulsen la participació de docents no universitaris en recerques. Els entrevistats, però, apunten certes dificultats per aconseguir aquesta participació, principalment per la manca de disponibilitat de temps per part dels docents en actiu, però també pel baix reconeixement d'aquesta activitat entre els mèrits de la carrera docent, malgrat que l'article 136.C reconeix la recerca en educació com a motiu de retribucions complementàries dels funcionaris docents.

Amb anterioritat, havien existit les llicències d'estudi, amb les quals docents de primària o secundària gaudien d'un temps d'excedència a l'aula per realitzar investigacions. Aquestes llicències comportaven la sortida temporal de l'aula per a la realització de la recerca, i van tenir impactes dispers, en tant que no sempre es traduïen en aportacions aplicables als centres educatius.

El paper que juguen o poden jugar els docents d'educació infantil, primària i secundària en la recerca genera diversitat de posicionaments, tant dins del mateix professorat no universitari com fora d'aquest. Per a uns, els docents fan recerca a l'aula a partir de l'observació i recollida d'informació quotidiana, i per a uns altres, la recerca requereix d'unes capacitats metodològiques i d'una disponibilitat de temps poc compatible amb la pràctica docent. Hi ha consens, però, en dos punts: en la pertinència que els docents comprenguin la utilitat de la recerca per a la seva tasca i en la necessitat de trobar fórmules de col·laboració entre els docents i els recercadors universitaris (aspecte que es tractarà a l'apartat 5.2).

4.2.6 El Departament d'Educació

El Servei de Recerca Educativa de la Direcció General d'Innovació, Digitalització, Currículum i Llengües i el Gabinet Tècnic del Departament d'Educació tenen contacte amb la investigació, però cap dels dos n'assumeix la seva realització ni la centralització dels encàrrecs a grups de recerca externs. Són les diferents unitats del Departament d'Educació les que, de forma autònoma i descentralitzada, realitzen o encarreguen estudis sobre qüestions rellevants per al seu servei. El Departament d'Educació no compta amb una xarxa de grups de recerca i entitats dedicada a la recerca, ni amb una xarxa de centres educatius que hagi participat en la recerca, de forma que el seguiment de la recerca és poc sistemàtic i parcial.

Tampoc no existeix cap centre CERCA (Centres de Recerca de Catalunya) de l'àmbit de l'educació. L'any 2021, dels 42 centres que agrupava la institució CERCA, només tres estaven vinculats a les ciències socials (CED de demografia, IBEI de Relacions Internacionals, i CREI d'Economia).

La institució CERCA busca impulsar la creació de centres de recerca d'excel·lència, competitius en l'àmbit internacional, amb capacitat per atraure talent, capacitat de generar impacte i difondre el coneixement entre la població. Per fer-ho, els diferents centres CERCA estan vinculats a un Departament de la Generalitat del qual reben finançament basal i al qual aporten coneixement per al disseny de les seves polítiques públiques. Segons l'enquesta INE de despesa en R+D de l'any 2020, els centres CERCA van tenir una despesa en R+D de 494 M€, dels quals 143 M€ provenien de l'Administració de la Generalitat de Catalunya.

Repte: Identificar els grups de recerca en educació i les seves línies d'investigació.

Repte: Identificar la producció doctoral en educació.

Repte: Identificar altres espais de generació de coneixement fora de la universitat.

Repte: Valorar la creació d'un centre CERCA en educació.

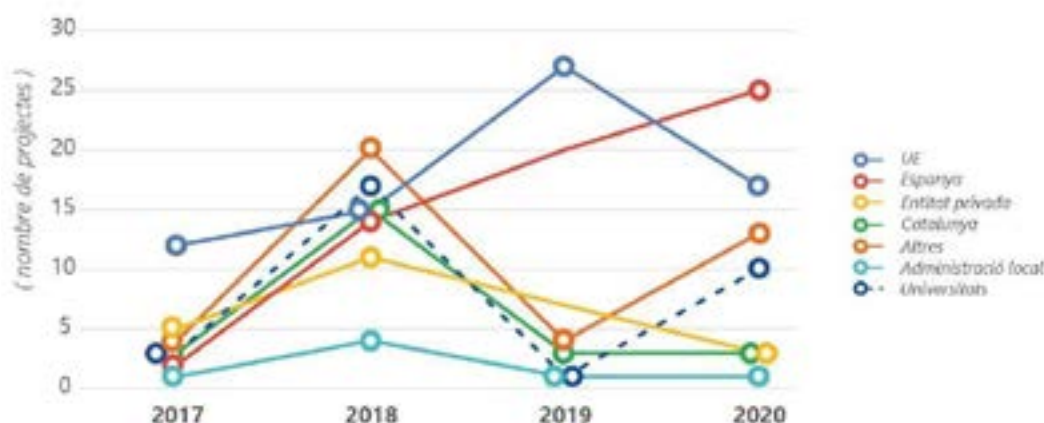
Repte: Repensar el paper del docent en la recerca.

Repte: Enfortir la relació del Departament d'Educació i els grups de recerca en educació.

4.3 El finançament de la recerca educativa

Les dades que recollim aquí són incompletes, atesa la manca d'un registre de la recerca educativa i la manca de sistematització per part dels grups de recerca en la publicació de les seves fonts de finançament. Tot i això, les dades disponibles entre 2017 i 2020 mostren que els projectes de recerca en educació a Catalunya es financen, principalment, a través de convocatòries europees i estatals. És també abundant la recerca, bàsicament aplicada, finançada per l'Administració pública local i el tercer sector (segurament por representada en aquest gràfic, atès que una part important queda al marge del còmput de les universitats). Són menors els recursos destinats a projectes de recerca per la Generalitat de Catalunya, que es destinen principalment a finançar grups de recerca i talent investigador (convocatòries predoctorals i postdoctorals).

Figura 7. Projectes. Evolució font de finançament dels projectes (2017-2020).

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Servei de Recerca Educativa.

Es valora de forma positiva la participació dels investigadors de les universitats catalanes en convocatòries competitives estatals i europees, en tant que indicador del potencial i la qualitat de la recerca realitzada. No obstant això, la manca de convocatòries pròpies de projectes de recerca genera algunes disfuncions. En primer lloc, limita la capacitat dels grups de recerca novells per iniciar la seva trajectòria en convocatòries de menor abast que serveixin per finançar equips i línies de recerca en etapes inicials. En segon lloc, impedeix el desenvolupament de temes i objectes de recerca específics del territori, atès que en les convocatòries d'àmbit estatal i europeu es prioritza

l'estudi de temàtiques més genèriques i comparades. Finalment, suposa una renúncia a l'establiment d'una agenda de recerca pròpia al servei de les necessitats del sistema educatiu català i la realitat socioeducativa del país.

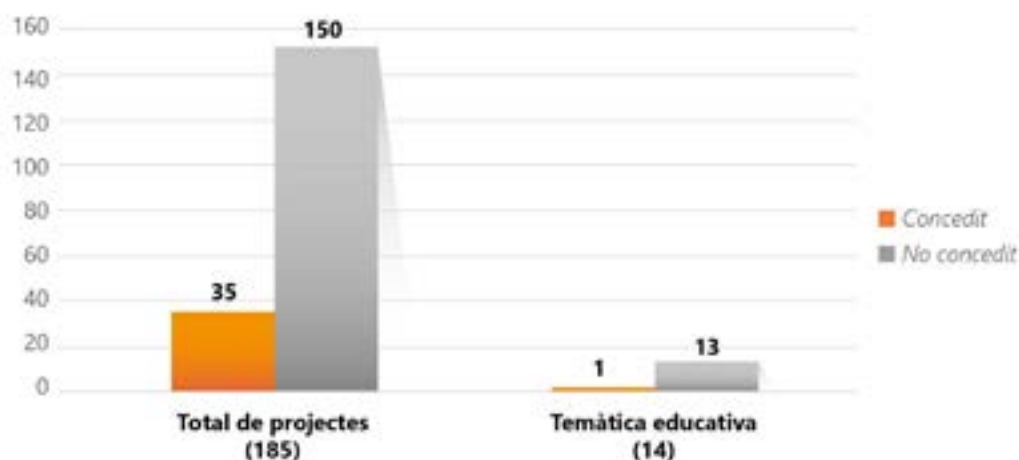
El finançament de la recerca en educació per part de la Generalitat de Catalunya es vehicula, principalment, a través de diferents convocatòries del Departament de Recerca i Universitats, gestionades per l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (AGAUR). La majoria d'elles són genèriques i abracen tots els àmbits de coneixement, com són les diverses convocatòries de foment del talent (ajuts per a la formació d'investigadors FI i FI-SDUR i doctorats industrials per a investigadors predoctorals i ajuts Beatriu de Pinós per a investigadors postdoctorals), els ajuts a tesis doctorals en català, la convocatòria Pandèmies per a projectes de recerca en diferents àmbits científics o els ajuts per donar suport a l'activitat científica dels grups de recerca de Catalunya (SGR). En l'àmbit específic de l'educació existeix la convocatòria d'ajuts de recerca per a la millora de la formació inicial de mestres i professorat de secundària (ARMIF).

4.3.1 Les convocatòries genèriques de projectes de recerca

Com ja s'ha apuntat anteriorment, és escàs el finançament a projectes de recerca a través de convocatòries de la Generalitat de Catalunya. A principis dels 2000, una part de la recerca en educació va ser finançada per convocatòries com els ARAI i ARAFI (Secretaria d'Immigració) o els ARIE (Departament d'Educació). Es tractava de projectes petits pel que fa al finançament i de curta durada (12 mesos). Més recentment, el Departament de Recerca i Universitats va convocar, a través de l'AGAUR, Pandèmies, per tal d'atorgar ajuts per a projectes de recerca en diferents àmbits científics amb l'objectiu d'analitzar l'impacte de l'epidèmia covid-19 i del concepte de pandèmia.

A la convocatòria Pandèmies de l'any 2020, es van presentar 185 projectes, dels quals se'n van atorgar 35. Pel que fa a temàtiques educatives, es van presentar 14 projectes, dels quals se'n va concedir un (figura 8).

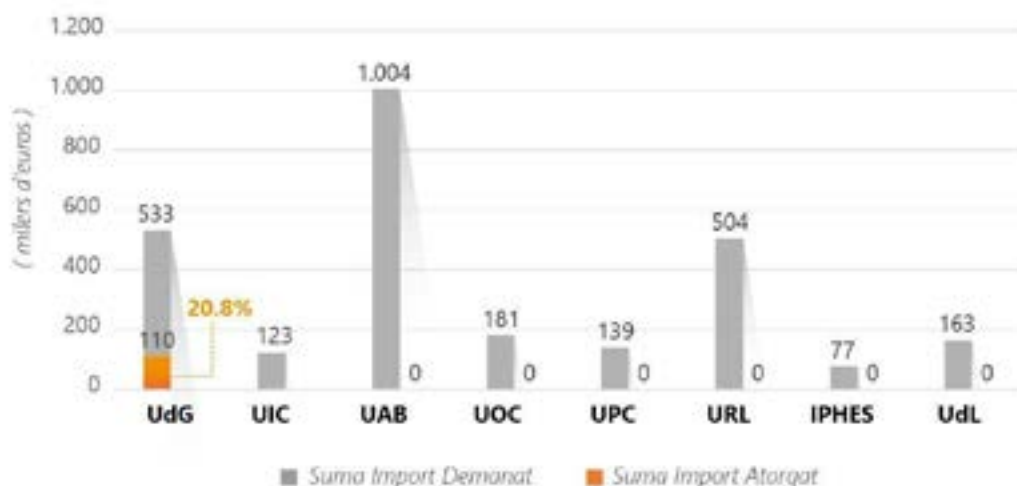
Figura 8. Pandèmies. Ajuts concedits i no concedits segons temàtica del projecte (2020).

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'AGAUR.

A la convocatòria Pandèmies, pràcticament, totes les universitats catalanes van presentar un projecte de temàtica educativa, amb excepció de la UB. La UAB va ser la universitat amb un volum de sol·licituds de projectes de temàtica educativa més elevat (més d'1M€), però només la UdG va obtenir recursos (110.000 €, un 20,8% del sol·licitat).

Figura 9. Pandèmies. Import sol·licitat i concedit per a projectes de temàtica educativa, per universitat (2020).

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'AGAUR.

Es tracta de vies de finançament reduïdes i no estables en el temps, fet que limita l'impacte de la generació de recerca de qualitat. La recerca requereix d'uns tempos per al disseny i execució que sovint no encaixen amb els sistemes de finançament existents. Aquesta manca d'estabilitat també impossibilita la constitució d'equips estables que puguin entomar els reptes en matèria de recerca i crear agendes a

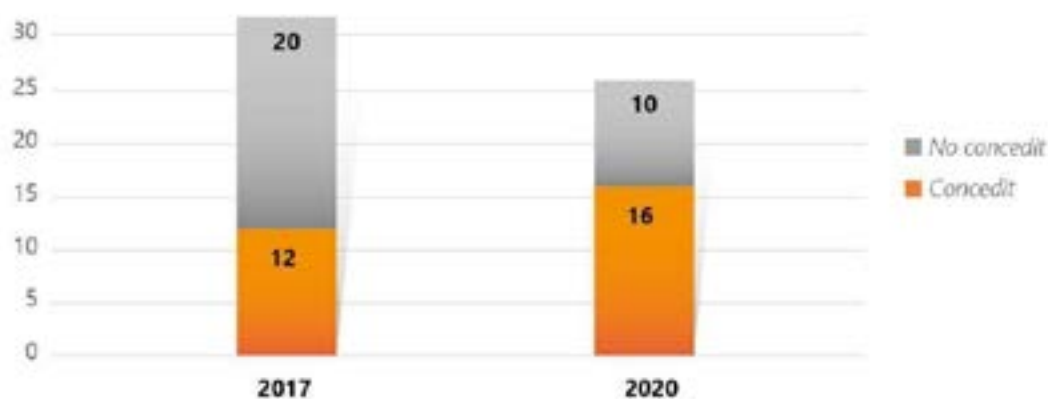
mitjà i llarg termini. En els darrers anys, la manca d'obertura de noves places de professor permanent a les universitats ha generat una bossa important de recercadors, vinculats a la capacitat dels equips d'obtenir finançament per via competitiva. Això ha generat una considerable precarització en el sector, que impacta sobre el potencial i la qualitat de la recerca. S'espera, però, que la nova Llei de la Ciència de Catalunya (21 de desembre de 2022) i la Llei 17/2022, del 5 de setembre, aprovada pel Ministeri de Ciència i Innovació, donin resposta a algunes d'aquestes necessitats.

4.3.2 La convocatòria ARMIF

Els ajuts a projectes de recerca per a la millora de la formació inicial de docents (ARMIF), convocats els anys 2014, 2015, 2017 i 2020, són l'única convocatòria del Departament de Recerca i Universitats, mitjançant l'AGAUR, explícitament adreçada a l'àmbit educatiu. Tenen per objectiu impulsar i donar continuïtat a equips de professors universitaris i docents per treballar en xarxa i generar nou coneixement per millorar la formació inicial d'aquests últims. Entre els requisits de la convocatòria, hi figura la necessitat que l'equip estigui integrat per docents universitaris i mestres d'infantil i primària i/o professorat de secundària.

L'any 2017, es van concedir 296.318 € a 12 projectes i, l'any 2020, la xifra es va incrementar fins a 357.998 € per a 16 projectes. Aquestes xifres indiquen que l'any 2017 es va concedir el 39% del finançament sol·licitat, mentre que l'any 2020 se'n va concedir el 60%.

Figura 10 ARMIF. Ajuts concedits / no concedits (2017 i 2020).

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'AGAUR.

La figura 11 mostra la distribució dels projectes ARMIF per àrees de coneixement. Didàctica i Organització escolar és l'àrea que rep la partida pressupostària més elevada dels ajuts ARMIF (66,6% el 2017 i 41,9% el 2020), mentre que a l'altre extrem, Didàctica de l'Expressió Plàstica, Didàctica de les Ciències Socials i Sociologia són àmbits que no han estat finançats en cap de les dues convocatòries. La resta de temes han estat més variables.

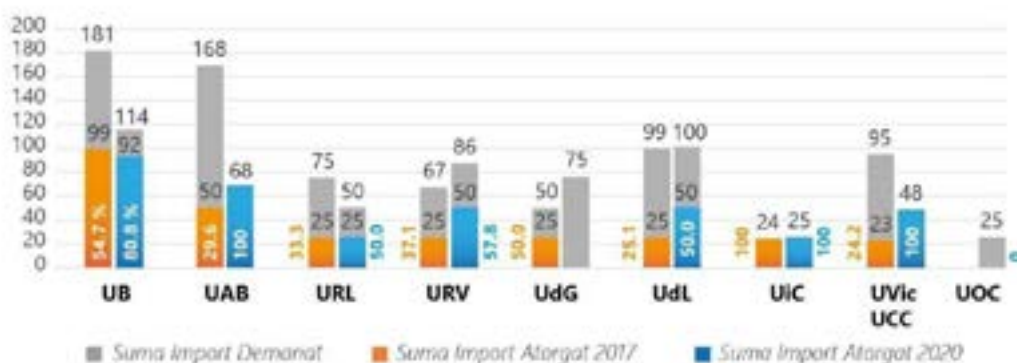
Figura 11. ARMIF. Import atorgat per àrea de coneixement (2017 i 2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'AGAUR.

La participació de les diferents universitats en l'ARMIF és força diversa. La UAB i la UB són les universitats que més sol·licituds presenten i també les que més finançament obtenen en aquesta convocatòria. Les dades mostren una important reducció dels imports sol·licitats per aquestes dues universitats en la convocatòria de 2020 respecte a la del 2017, però presenten una taxa de satisfacció més alta (la UB aconsegueix el 80% del finançament sol·licitat i la UAB, el 100%). L'evolució de la resta d'universitats és més variable: UVic aconsegueix el 100% del que va sol·licitar, mentre que UdG i UOC no van aconseguir cap fons en aquesta darrera convocatòria.

Figura 12. ARMIF. Import sol·licitat i atorgat, per universitats (milers d'euros) (2017 i 2020).

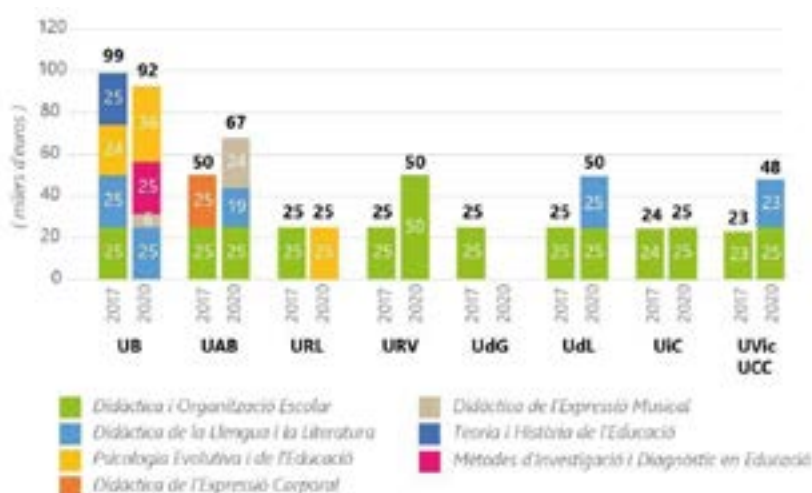

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'AGAUR.

Els projectes de didàctica i organització escolar són els que obtenen més recursos en la convocatòria ARMIF. Diverses universitats només desenvolupen aquesta línia de recerca en el marc d'aquesta convocatòria. La línia de didàctica de la llengua i la literatura és la segona en obtenció de recursos ARMIF. La UB, i més recentment la URL, han estat finançades per a l'impuls de projectes de psicologia evolutiva i de l'educació. Només la UB ha obtingut finançament per a projectes de mètodes d'investigació i diagnòstic en educació. La resta d'àrees de coneixement són minoritàries o inexistentes. Crida l'atenció l'absència de línies de recerca adreçades a la investigació en temes socioeducatius, que també poden millorar la pràctica docent.

Figura 13 ARMIF. Import atorgat per universitat i àrea de coneixement (2017 i 2020).

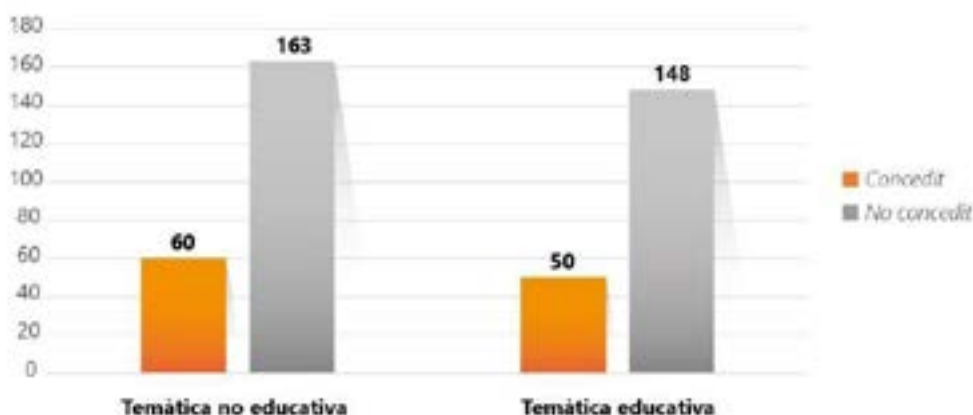
Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'AGAUR.

4.3.3 Els ajuts predoctorals (FI i FI-SDUR), doctorats industrials i ajuts postdoctorals

Els ajuts per a la contractació de personal investigador predoctoral en formació (FI) s'adrecen a joves recercadors per realitzar el seu doctorat en una universitat del sistema universitari de Catalunya. Es tracta d'una convocatòria molt similar a les del Ministeri d'Universitats (Ajudes per a la formació de professorat universitari, FPU) i l'Agència Estatal d'Investigació (Ajudes per a contractes predoctorals per a la formació de doctors). No existeix, en cap dels tres casos, una convocatòria específica per a temàtica educativa. Entre 2017 i 2021 es van presentar un total de 421 sol·licituds a les FI en les àrees de coneixement de ciències de l'educació i afins, 198 de les quals responien a tesis doctorals de temàtica educativa. D'aquestes, se'n van concedir 50.

1 Es consideren àrees de coneixement de ciències de l'educació i afins les següents: Antropologia Social, Ciència Política i de l'Administració, Didàctiques, Economia Aplicada, Educació Física i Esportiva, Mètodes d'Investigació i Diagnòstic en Educació, Psicologia Evolutiva i de l'Educació, Psicologia Social, Sociologia, Teoria i Història de l'Educació, Treball Social i Serveis Socials.

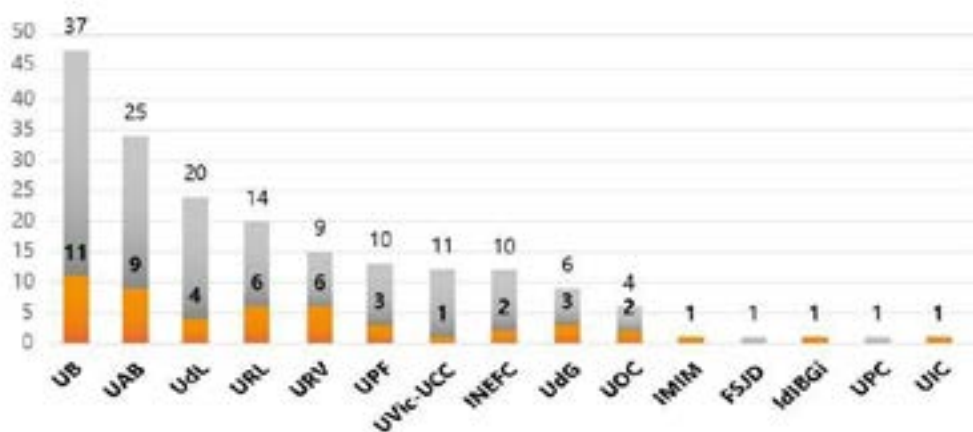
Figura 14. FI. Ajuts concedits i no concedits segons temàtica de la tesi doctoral en àrees de coneixement de Ciències de l'Educació i afins (2017-2021).

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'AGAUR.

La figura 15 mostra la distribució per universitats de les sol·licituds i ajuts concedits per universitats.

Figura 15. FI. Ajuts sol·licitats i concedits per a tesis de temàtica educativa per universitats en àrees de coneixement de Ciències de l'Educació i afins (2017-2021).

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'AGAUR.

Les temàtiques de les tesis finançades per la convocatòria FI en matèria educativa responen majoritàriament a Didàctiques i Metodologies, però s'han concedit ajuts a tesis d'altres àmbits, com l'Economia, l'Antropologia, la Sociologia o la Psicologia.

Figura 16. FI. Ajuts concedits a tesis segons temàtica i àmbit en àrees de coneixement de Ciències de l'Educació i afins - AGAUR (2017-2021).

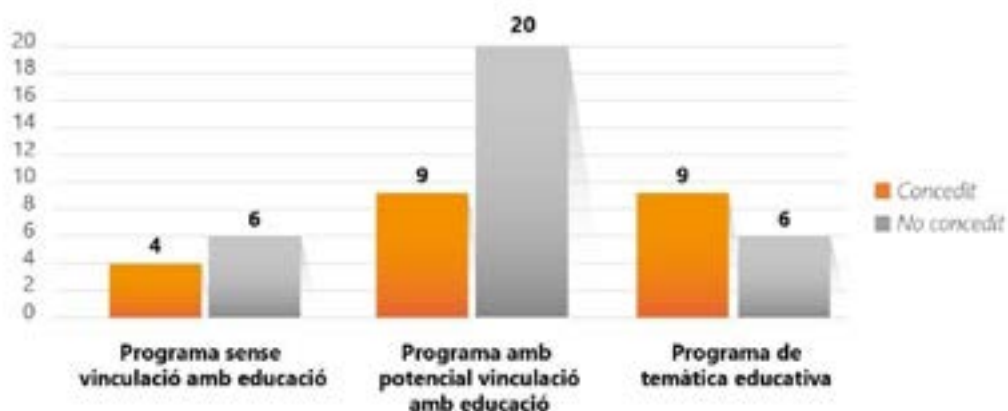
Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'AGAUR.

De forma complementària als ajuts FI, el Departament de Recerca i Universitats convoca, mitjançant l'AGAUR, els Ajuts de suport a departaments i unitats de recerca universitaris per a la contractació de personal investigador predoctoral en formació a Catalunya (FI_SDUR). S'han analitzat els ajuts atorgats a les àrees de coneixement de Ciències de l'Educació i afins. Les dades disponibles en el moment de la convocatòria no permeten conèixer l'objecte de les tesis finançades amb aquests recursos. A causa del fet que la convocatòria es fa en el moment d'iniciar el doctorat, la tesi encara no està inscrita i, per tant, només es poden conèixer els programes de doctorat on s'inscriuen.

La figura 17 mostra la relació d'aquests programes amb l'àmbit de l'educació per a 2020 i 2021, tot distingint entre programes sense vinculació amb educació, programa amb potencial vinculació i programa de temàtica educativa.

2 Es consideren àrees de coneixement de ciències de l'educació i afins les següents: Antropologia social, ciència política i de l'Administració, Didàctiques, Economia aplicada, Educació Física i esportiva, Mètodes d'investigació i Diagnòstic en Educació, Psicologia Evolutiva i de l'Educació, Psicologia Social, Sociologia, Teoria i història de l'Educació, Treball Social i Serveis Socials.

Figura 17. FI-SDUR. Ajuts concedits i no concedits segons tipus de programa de doctorat en àrees de coneixement de Ciències de l'Educació i afins (2020-2021).

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'AGAUR.

Una tercera línia interessant de finançament de la recerca predoctoral són els doctorats industrials. Aquest programa comporta el finançament durant tres anys d'un doctorand que realitza la seva tesi en un tema d'interès per a l'entitat finançadora. Des del 2013, inici dels doctorats industrials, fins al 2021, s'han incrementat el nombre de tesis doctorals de temàtica educativa finançada per aquesta convocatòria, però aquest increment ha estat molt menor a l'experimentat per les tesis d'altres temàtiques. A la figura 18 es presenten les dades disponibles per a les àrees de coneixement de Ciències Socials i Arts i Humanitats.

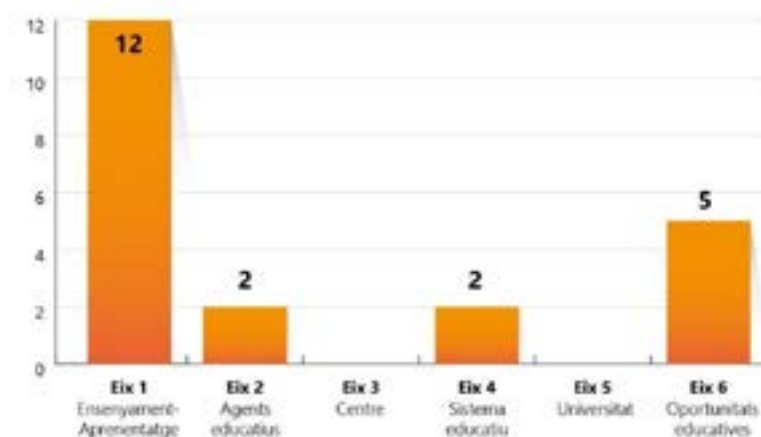
Figura 18. Doctorats Industrials. Tesis per temàtica i any d'inici en àrees de coneixement de Ciències de l'Educació i afins (2013-2021).

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'AGAUR.

La major part de les tesis doctorals de temàtica educativa dutes a terme amb finançament de doctorat industrial responen a l'eix 1 (Ensenyament-Aprenentatge). En segon lloc, han estat finançades recerques de l'eix 6 (Oportunitats Educatives) i, amb menor freqüència, dels eixos 2 (Agents Educatius) i 4 (Sistema Educatiu). Els eixos 3 (Centre educatiu) i 5 (Universitat), en canvi, no han estat objecte de cap tesi de doctorat industrial.

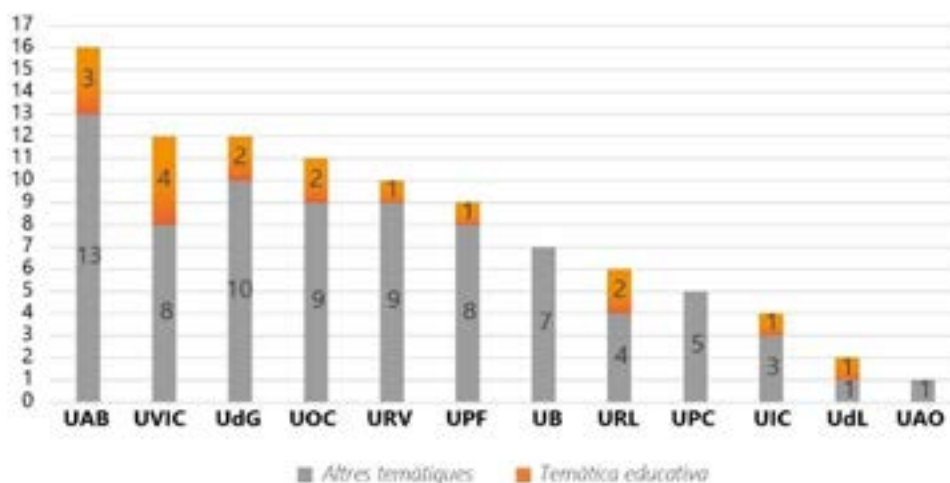
Figura 19. Doctorats Industrials. Tesis de temàtica educativa, per eix temàtic, en àrees de coneixement de Ciències de l'Educació i afins (2013-2021).

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'AGAUR.

La distribució per universitats situa la UVic com la universitat amb un nombre més elevat de tesis doctorals de temàtica educativa realitzades en el marc d'un doctorat industrial, seguida per la UAB. Destaca la manca de tesis doctorals de temàtica educativa finançades per aquesta convocatòria, en el cas de la UB.

Figura 20. Doctorats industrials. Tesis de temàtica educativa i no educativa per universitat en àrees de coneixement de Ciències de l'Educació i afins (2013-2021).

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'AGAUR.

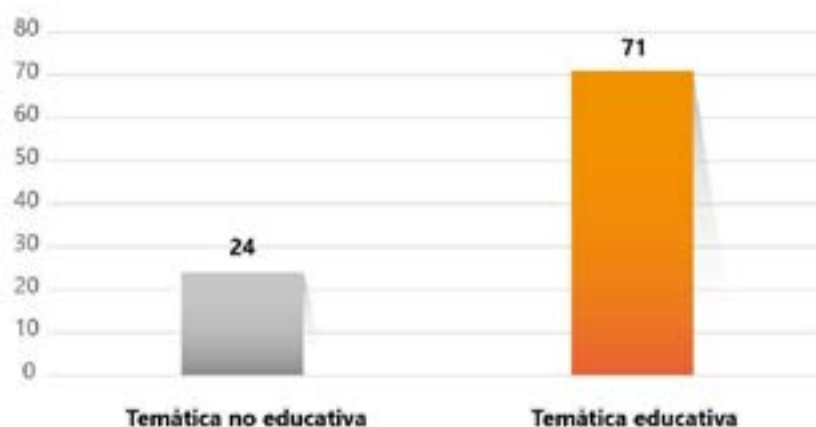
Els Ajuts per a la incorporació de personal investigador postdoctoral al sistema català de ciència i tecnologia dins del programa Beatriu de Pinós es van iniciar l'any 2005 amb l'objectiu d'atracció de talent investigador postdoctoral. En total, s'han concedit 17 ajuts en l'àmbit de ciències socials des de l'any 2017, dels quals només un té per objecte una temàtica educativa.

4.3.4 Ajuts per a tesis doctorals en català

Aquests ajuts es destinen a contribuir a les despeses i les taxes administratives associades amb la finalització de la tesi doctoral i amb el tràmit d'obtenció del títol de doctor o doctora. Es tracta principalment d'un suport de final d'etapa i orientat a l'increment de la producció científica en llengua catalana.

Destaca el pes de la recerca de temàtica educativa en l'obtenció d'aquests ajuts. Entre 2017 i 2021, el 75% dels ajuts a tesis doctorals en català de les àrees de coneixement de les Ciències Socials i les Arts i les Humanitats es van adreçar a recerques de temàtica educativa (Figura 21). Aquest predomini de la temàtica educativa es pot explicar per la centralitat dels estudis de llengua en l'àmbit educatiu, però també pot ser un indicador d'una menor internacionalització d'aquests estudis, en comparació amb altres branques.

Figura 21. Tesis. Ajuts a tesis doctorals en català per temàtica en àrees de coneixement de Ciències de l'Educació i afins (2017-2021).

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'AGAUR.

---

3 S'inclouen en aquestes dues àrees de coneixement les següents subàrees: Antropologia Social, Ciència Política i de l'Administració, Didàctiques, Economia Aplicada, Educació Física i Esportiva, Mètodes d'investigació i Diagnòstic en Educació, Psicologia Evolutiva i de l'Educació, Psicologia Social, Sociologia, Teoria i Història de l'Educació i Treball Social i Serveis Socials.

La gran majoria de tesis doctorals en català de temàtica educativa que han obtingut aquest ajut han estat llegides en el marc d'estudis d'Educació, principalment en l'àmbit de les Didàctiques i la Psicologia. Són minoritàries les tesis d'altres disciplines com la Sociologia, el Treball Social o l'Antropologia.

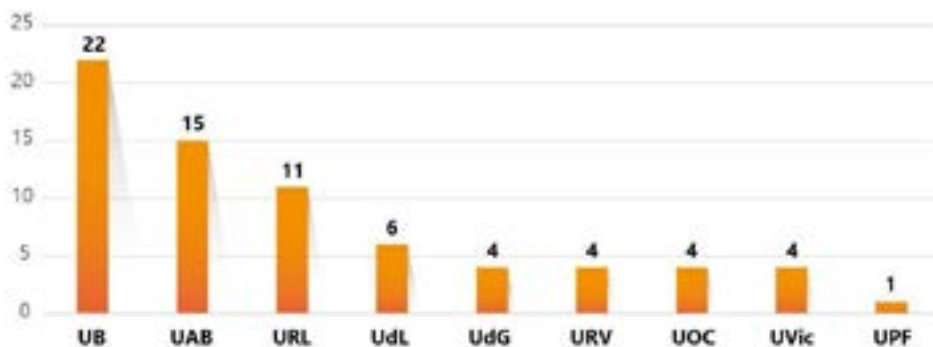
Figura 22. Tesis. Ajuts a tesis doctorals en català de temàtica educativa en àrees de coneixement de Ciències de l'Educació i afins (2017-2021).

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'AGAUR.

La distribució dels ajuts entre les universitats mostra un clar predomini de la UB, seguida de la UAB i la URL. A distància, la resta d'universitats.

Figura 23. Tesis. Ajuts a tesis doctorals en català de temàtica educativa per universitats en àrees de coneixement de Ciències de l'Educació i afins (2017-2021).

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'AGAUR.

4.3.5 Els grups de recerca SGR

L'any 1993, es va crear una convocatòria de suport per potenciar els grups de recerca consolidats de Catalunya. A partir de l'any 1996, van passar a anomenar-se convocatòries SGR amb l'objectiu de donar suport a l'activitat científica i impulsar les activitats dels grups de recerca que permetessin reforçar l'impacte científic, econòmic i social de la recerca, així com promoure la seva projecció internacional. El suport als grups de recerca es pot obtenir amb el reconeixement SGR o bé amb el reconeixement i finançament SGR. El finançament permet executar, entre altres, despeses de contractació de personal de recerca, despeses d'execució, com per exemple l'adquisició de material fungible o la contractació de serveis externs, i despeses d'activitats de divulgació i publicacions, com podrien ser la participació en congressos, traduccions o publicacions en obert.

Repte: Incrementar la inversió pública en recerca educativa.

Repte: Incrementar l'estabilitat del finançament en recerca educativa.

Repte: Garantir l'estabilitat dels grups de recerca.

4.4 Les dades per a la recerca educativa

La producció de recerca en educació requereix de la recollida d'informació, la generació d'evidència empírica i l'anàlisi de dades secundàries. La generació de dades i l'accés a dades existents planteja importants dificultats a les quals cal donar resposta.

Ara bé, el repte va més enllà de la preparació de dades per a la recerca, atès que cal sistematitzar tota la informació generada per l'Administració per tal que la informació disponible sigui útil per a la gestió de la mateixa Administració i per a la presa de decisions. A més a més, els usos de la informació són múltiples, de forma que el debat sobre l'accés a les dades per a la investigació s'hauria d'emmarcar en un debat més ampli sobre l'accés de la ciutadania a la informació per a la presa de decisions informada.

Són tres els punts de reflexió que es tractaran en aquest apartat: la generació d'evidència a partir del treball de camp en centres i espais educatius; les dades proporcionades per l'Administració i la publicitat de la informació produïda. Es deixen per més endavant els usos de les dades i la seva utilitat per a la presa de decisions.

4.4.1 La producció de dades a partir del treball de camp

La recerca duta a terme a partir del treball de camp en centres o espais educatius i/o amb infants, joves i famílies ha proliferat en els últims anys. A la recerca formal, cal sumar-hi els treballs de recerca de batxillerat, els treballs de final de grau, treballs finals de màster i les tesis doctorals. La inclusió de l'impuls de les competències per a la investigació al sistema educatiu en les lleis educatives ha suposat una ingent demanda de participació adreçada als centres educatius, especialment en algunes zones o amb algunes característiques.

L'accés als centres educatius

Per tal de gestionar aquestes peticions, el Departament d'Educació ha activat el Protocol d'accés als centres educatius amb finalitats científiques, estadístiques o d'estudis, una instrucció que haurien de seguir tots els investigadors interessats a fer recerca en els centres educatius. És, però, un protocol poc conegut: entre els anys 2021 i 2022, només s'han gestionat 14 sol·licituds d'accés a centres educatius, entre peticions fetes per universitats i Administració Pública (Diputació de Tarragona, Institut Català de les Dones, Ajuntaments, etc.). El temps de resposta d'aquestes sol·licituds oscil·la entre un i dos mesos, tot i que una part de les sol·licituds no es van resoldre fins al cap de tres mesos.

Les garanties ètiques del treball de camp

Un cop autoritzada la recerca per part del Departament d'Educació, caldria fer seguiment dels procediments. Les ciències socials han impulsat en els darrers anys el compliment de garanties ètiques en les seves recerques, principalment a través dels comitès d'ètica de les universitats, organismes que vetllen pel disseny i la implementació de la recerca. A la Generalitat de Catalunya, hi ha alguns departaments que també compten amb el seu propi comitè d'ètica, com és el Departament de Salut, però no el Departament d'Educació. Si bé l'existència de protocols d'ètica a les universitats i institucions finançadores de la recerca contribueix al compliment dels principis ètics de la recerca finançada, en general, aquests resten sense control en treballs de recerca de batxillerat o els treballs finals de graus i màster.

El retorn de la recerca autoritzada

El necessari treball de camp d'una part de la recerca en centres educatius planteja alguns punts per a la reflexió. Des dels centres educatius i el col·lectiu docent, s'apunta la sensació d'un cert ús instrumental per part dels grups de recerca. Els equips fan observació al centre, recullen evidències i marxen, sense que hi hagi un retorn útil per als centres. En els millors dels casos, hi ha un retorn informatiu als participants, però sovint descontextualitzat i sense que sigui comprensible la seva aplicabilitat als centres.

Tampoc el Departament d'Educació rep retorn de les recerques autoritzades. Això impossibilita recollir l'evidència generada per les investigacions realitzades als centres educatius, amb la pèrdua consegüent d'aprenentatge per part de l'Administració i la manca de publicitat dels resultats a la resta de la comunitat educativa.

Repte: Fer més accessible i fàcil l'ús dels protocols d'accés als centres educatius i les garanties ètiques de la recerca.

Repte: Impulsar el retorn de la recerca als centres educatius participants.

Repte: Impulsar el retorn de la recerca al Departament d'Educació.

4.4.2 La recerca basada en dades de registre

El desenvolupament recent de noves tècniques quantitatives en l'àmbit de les ciències de l'educació i les ciències socials ha impulsat la recerca basada en dades disponibles a l'Administració. A Catalunya, però, l'accés a les dades planteja actualment algunes dificultats.

La falta de sistematització de les dades

El Departament d'Educació genera un volum considerable de dades, ja que compta amb més de 178 aplicacions i 373 tràmits generadors d'informació. Al marge d'això, produeixen dades les 13 unitats directives que l'integren, altres ens o òrgans que en depenen (com els serveis territorials o el Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu) i centres educatius que fan ús de plataformes privades per a la gestió de les seves dades i processos, sense que molta d'aquesta informació es transfereixi al Departament d'Educació.

L'Àrea de Serveis Digitals del Departament de Presidència impulsa l'ordenació i sistematització de les dades per als diferents Departaments de Generalitat de Catalunya. En aquest sentit, el Gabinet Tècnic està fent una feina important d'ordenació de les dades, en col·laboració amb l'àrea TIC, però la necessitat d'ordenar i sistematitzar les dades del Departament sobrepasa les capacitats de personal i de perfils professionals amb què compta.

Un procés de recollida sistemàtic, coherent i interconnectat facilitaria que les dades que es produeixen donessin una visió completa dels processos educatius, fet que n'afavoriria l'ús per part de la recerca.

La manca d'un catàleg de dades

No existeix un catàleg públic de dades disponibles. Per obtenir-ne, els recercadors han de fer arribar la seva demanda a l'Administració. A partir d'aquesta demanda inicial, el Gabinet Tècnic és qui inicia converses amb l'equip de recerca sobre la disponibilitat o no de les dades sol·licitades. Aquest procés suposa una important inversió de recursos per a la resolució de cada petició, i deixa en mans de la persona referent (i del seu coneixement del conjunt de dades) les possibilitats de satisfacció d'aquesta petició.

La Secretaria de Govern Obert ha impulsat un inventari de totes les dades disponibles a la Generalitat de Catalunya, però des del Gabinet Tècnic s'apunten les dificultats per crear aquest catàleg i, especialment, per fer-lo públic. A la dispersió de les dades abans comentades, s'hi suma la necessitat de completar la llista de dades amb la unitat o escala amb què es recull i el nivell de sensibilitat i, per tant, d'obertura amb què es poden cedir.

La manca d'un catàleg de dades limita la recerca, atès que el plantejament de noves preguntes i projectes d'investigació requereix del coneixement de l'existència de dades i del seu potencial.

De les dades de registre a les dades per a la recerca

La recollida de dades de l'Administració Educativa està pensada en clau de registre i no de recerca. En alguns casos la conversió és senzilla i es realitza sense problemes, però en altres casos els investigadors podrien aprofitar millor les dades existents si disposessin de prou coneixement del procés de recollida. Per abordar algunes qüestions es fa necessària la modificació de la recollida d'informació, per tal que les dades responguin a finalitats de gestió i de recerca.

La temporalitat i actualització de les dades és també un repte per la generació de dades de qualitat útils per a la recerca. La naturalesa de les diferents dades comporta necessitats d'actualització diferenciades (contínues, periòdiques, anuals, etc.). La recerca necessita que aquesta actualització dels registres no alteri les possibilitats de comparació entre períodes diferents.

La resolució de les preguntes de recerca en educació requereix de l'accés a dades proveïdes per diferents unitats del Departament. Avui dia, no sempre és senzill el diàleg entre bases de dades generades per diferents unitats. D'aquí la importància de la sistematització i unificació de les dades i l'establiment d'identificadors únics que permetin la connexió entre diferents dades.

Sovint, la recerca requereix de la fusió de bases de dades de diferents administracions. La petició d'encreuament de dades entre Serveis Socials, Educació i Salut, per exemple, és, a data d'avui, un procés complex. Per tal de garantir l'anonimat, aquest encreuament l'ha de fer la mateixa Administració, però actualment no existeix cap organisme amb atribucions per fer-ho. El Departament d'Educació compta ja amb convenis amb altres administracions, com és el cas de la cessió de les dades de padró, però el Gabinet Tècnic reconeix que no pot satisfer una part important de les demandes d'encreuament de dades. En algunes ocasions, l'Institut Català d'Estadística de Catalunya (Idescat) juga aquest paper però no ho fa de forma sistemàtica. S'està treballant en la interoperativitat de les dades de l'Administració, però encara ens trobem en una fase molt inicial, sovint frenada per les limitacions derivades de la cessió de dades.

Finalment, l'Administració Educativa pot comptar també amb altres organismes, com el Centre d'Estudis d'Opinió (CEO), per a la generació de nova evidència. Els departaments de la Generalitat de Catalunya poden proposar preguntes que caldria incloure en l'enquesta Òmnibus, o bé poden establir encàrrecs de gestió o convenis per a la realització d'enquestes i estudis. Aquestes vies de col·laboració encara no s'han materialitzat. A més, malgrat que la normativa de la Generalitat així ho estableix, el Departament d'Educació no demana la validació del CEO per a les seves enquestes d'opinió ni diposita els resultats en el seu registre. Les diferents unitats del Departament d'Educació realitzen qüestionaris i enquestes no sempre amb assessorament expert, i en alguns casos les dades plantegen problemes de validesa i no són aptes per a la recerca.

Les sol·licituds d'accés a les dades

El Departament d'Educació compta amb el Gabinet Tècnic com a òrgan transversal que s'encarrega de la transferència i protecció de dades. És la unitat responsable de l'estadística oficial i la identificació de les dades publicades en obert, així com de l'atenció a les peticions de dades per part dels grups de recerca. No obstant això, no és l'única porta d'accés a les dades. Les peticions es poden adreçar a diferents organismes, com el Gabinet Tècnic del Departament d'Educació o l'IDESCAT, a través dels canals creats a aquest efecte. Aquests canals són, però, poc coneguts o pocs emprats i les sol·licituds de dades es realitzen sovint de forma poc ordenada, a través d'altres canals o contactes.

De tota la recerca duta a terme a Catalunya entre els anys 2020 i 2022, només es van vehicular a través del protocol d'accés a dades del Departament d'Educació 15 sol·licituds. El personal destinat a la gestió d'aquestes sol·licituds és molt reduït i el protocol és llarg i feixuc, fet que obliga a la prioritització de les sol·licituds. Aquesta prioritització suposa, en molts casos, haver d'esperar més de mig any per obtenir resposta, interval no sempre òptim per a la recerca (taula 2).

Es reconeix que l'accés a les dades a partir de les demandes de transparència és més ràpid que seguint el protocol del Departament d'Educació i des dels grups de recerca, s'apunten aquestes limitacions com a elements descoratjadors de les seves sol·licituds i la cerca de vies alternatives d'accés.

Taula 2. Demandes de dades i temps de resolució (2020-2022).

	Data sol·licitud	Data resolució	Temps de resolució (mesos)
2020	02/2020	05/2020	3
	06/2020	06/2020	1
	07/2020	10/2021	15
	09/2020	06/2021	9
	11/2020	12/2021	13
2021	02/2021	09/2021	7
	05/2021	07/2021	2
	06/2021	01/2022	7
	09/2021	02/2022	6
2022	10/2021	04/2022	6
	12/2021	No resolta	(+8)
	03/2022	05/2022	2
	05/2022	No resolta	(+3)
	05/2022	No resolta	(+3)
	06/2022	No resolta	(+2)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Gabinet Tècnic del Departament d'Educació.

La valoració per part de l'Administració sobre la conveniència de la cessió de les dades respon també a un procés artesanal, poc regulat i que és interpretat pels recercadors com poc eficient i opac. La sensibilitat de les dades aconsella establir-hi diverses capes d'accés i que sigui necessària una avaluació del projecte i de l'equip de recerca per a la seva cessió. Ara bé, al marge de la legislació europea i la Llei d'enjudiciament civil (LEC), que empara la privacitat de les dades, els criteris per a la concessió o reserva de dades per part de l'Administració no estan fixats ni són públics, i sovint els fitxers resultants de les peticions no es posen a disposició de tots els recercadors. Per tot plegat, la sensació compartida és que no fa millor recerca qui té millor equip o capacitat, sinó que té accés a les dades.

Dades obertes i altres fórmules d'accés

La sensibilitat de les dades pròpies de la recerca educativa i la necessitat de garantir-ne l'anonimat dels individus objecte d'estudi,

justifiquen sovint que les dades no es trobin en obert. La normativa europea, la LEC i el Pacte contra la segregació escolar estableixen la necessitat de fer un ús ètic i no estigmatitzant de les dades disponibles. Es tendeix, però, a fer una lectura especialment restrictiva de la normativa reguladora de l'accés a les dades.

Existeixen sistemes de compartició de dades que garanteixen un tractament correcte de la informació i el seu accés. La publicació de dades anonimitzades, la presentació de dades en format agregat, la consulta en entorns segurs de dades no descarregables, tècniques d'anonimització basades en la generació de soroll blanc o dades sintètiques, i els acords de confidencialitat són algunes de les opcions possibles però poc usades en el nostre context.

L'Administració ha impulsat recentment la publicitat en obert d'una part important de les dades, principalment agregades per al conjunt del sistema educatiu català. Es fa per respondre a la necessitat de transparència, per interès a donar publicitat a xifres determinades i per facilitar l'accés a la informació, fet que suposarà una reducció de les sol·licituds adreçades a l'Administració. Aquestes dades inclouen informació quantificable i qualitativa, i el seu tractament ha de seguir els principis FAIR (Foundable, Accessible, Interruptible and Reachable). Dades Obertes de la Generalitat o del Consorci de Serveis Universitaris de Catalunya (CSUC) estan jugant actualment un paper d'orientació cap als investigadors i l'Administració per a la preparació d'aquestes dades.

Taula 3. Accessos i descàrregues de dades en obert del Departament d'Educació (juliol de 2022).

Contingut	Visites	Descàrregues
Directori de centres docents. Fins curs 2019-2020	25.263	4.185
Dades covid-19 als centres educatius	24.026	343.163
Directori de centres docents anual. Base 2020	22.316	1.858
Estadística de l'assignació de places en el procés de la preinscripció en els ensenyaments obligatoris i infantil segon cicle	19.962	3.304
Alumnes matriculats per ensenyament i unitats dels centres docents	9.201	2.253
Directori de centres docents TRAÇACOVID	7.280	331.460
Plantilles del personal docent dels centres i serveis educatius i forma d'ocupació	4.996	223
Oferta educativa dels estudis obligatoris	4.303	513
Avaluació de sisè d'educació primària	4.095	105

Estadística de l'assignació de places en el procés de la preinscripció en els ensenyaments postobligatoris	3.234	956
Estadístiques educatives del Departament d'Educació	3.134	0
Personal docent en centres públics titularitat del Departament d'Educació	2.798	1
Equitat digital als centres educatius de Catalunya	2.092	701
Mobilitat obligada municipal per raó d'estudis no universitaris	1.778	265
Oferta educativa dels estudis postobligatoris	1.500	209
Dades covid-19 als centres educatius. Curs 2020-2021	1.114	213
Directori de centres docents TRAÇACOVID. Curs 2020-2021	806	149
Concerts educatius: unitat, alumnes, dotació de plantilla i despesa	492	29
Mapa d'innovació pedagògica	222	17
Proves lliures per a l'obtenció dels certificats dels nivells B1, B2 i C1 dels ensenyaments d'idiomes de règim especial que imparteixen les Escoles Oficials d'Idiomes	36	10

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Gabinet Tècnic del Departament d'Educació.

Malgrat la rellevància d'aquesta obertura, sovint els formats i criteris amb què s'anuncien no sempre encaixen amb les necessitats que té la recerca. L'obertura de les dades de l'Administració ha passat d'una fase inicial, on el volum era més important que la qualitat, a una fase actual, on hi ha major interès en la qualitat de les dades. A Catalunya, el Servei de Dades Obertes és el responsable de la generació de les plataformes que els diferents departaments i unitats de la Generalitat nodriran per una posterior obertura de dades. Si bé la selecció dels continguts depèn dels departaments i unitats, el Servei de Dades Obertes aconsella i orienta per tal de garantir la qualitat de les dades (metadades, connexió amb dades d'altres contextos, actualització, garanties de sèries temporals, etc.). És important que les dades siguin de qualitat i estiguin actualitzades per evitar que es tracti d'una publicació anecdòtica i pot útil.

“Sòcrata” és el nom de la plataforma de la Generalitat per a la publicació de dades en obert, però hi ha entitats i unitats de l'Administració que compten amb els seus propis canals de publicació i “Sòcrata” es limita a referenciar l'existència d'aquestes dades.

El Servei de Dades Obertes també rep peticions de dades, però tampoc disposa d'un criteri de prioritització sistemàtic d'atenció a les demandes. En general, falta diàleg entre els recercadors i els proveïdors de dades. Si demanda i oferta de dades es parlessin, la utilitat de les dades en obert per a la recerca seria encara més gran.

Les dades de sol·licitud d'accés a la informació pública (SAIP) mostren un increment del nombre de sol·licituds. Així, si durant tot l'any 2020 el Departament d'Educació en va rebre 145 i l'any 2021 van ser 163 peticions, només fins a juliol de 2022, ja se n'havien rebut 122.

Taula 4. Sol·licituds d'accés a la informació pública per unitats (2020-2022).

Unitat	2020	2021	2022
Serveis Territorials	25	37	26
DG de Professorat i Personal de Centres Públics	17	35	33
DG de Centres Públics	17	15	10
SDG de Polítiques de Personal d'Administració	14	6	11
DG d'Atenció a la Família i Comunitat Educativa	12	13	6
Servei d'estadística	11	14	5
DG d'Innovació, Digitalització, Currículum i Llengües	6	3	3
SDG de Gestió Econòmica, Contractació i Patrimoni	6	8	1
Unitat d'Informació	6	3	13
DG Centres Concertats i Centres Privats	5	6	2
DG de Formació Professional	4	4	3
Assessoria Jurídica	4	6	1
Àrea TIC	3	1	-
CEB	3	1	-
ESMUC	3	2	-
JONC	3	2	-
Centres educatius	2	1	-
Dades Obertes	2		-
Direcció de Serveis	1	3	1
Consell Escolar de Catalunya	1	-	-
DG d'Educació Inclusiva i Llengües	-	-	5
SDG de la Inspecció d'Educació	-	3	2
TOTAL	145	163	122

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Gabinet Tècnic del Departament d'Educació.

La publicació de dades en obert no està exempta de riscos. Un d'ells és la lectura esbiaixada o poc informada de les dades. Per evitar-ho, l'Administració les acompanya d'informes. No obstant això, no es produeix sempre ni per a totes les dades disponibles. Des de la recerca s'apunta que és més fàcil identificar errors, males interpretacions o lectures descontextualitzades de les dades si aquestes estan en obert i, per tant, a l'abast de diferents analistes.

Repte: Facilitar el coneixement de les dades disponibles de l'Administració Educativa.

Repte: Regular i facilitar l'accés a les dades de registre per a la recerca.

Repte: Impulsar un sistema per a la producció i organització de dades.

Repte: Assegurar la vinculació entre bases de dades i la interoperativitat per a la seva consulta.

Repte: Reforçar l'estructura de creació i actualització de dades.

4.4.3 La publicitat dels resultats de la recerca

Tot i trobar-se actualment en procés de canvi, la recerca educativa actual no respon a un model de dades obertes. No ho és ni pel que fa a l'obtenció de les dades de registre per part de l'administració ni per la facilitació d'accés a la informació per part dels mateixos recercadors.

Les convocatòries europees, i també la Llei de Ciència del Ministeri de Ciència i Innovació, han incorporat als requisits de finançament l'obligació dels equips de recerca d'elaborar plans de gestió de dades i de posar-les en obert. Així mateix, la Llei 9/2022, del 21 de desembre, de la ciència introdueix amb especial rellevància el desenvolupament de l'estratègia de ciència oberta de Catalunya, aplicable a tots els agents del sistema català de recerca, desenvolupament i innovació.

El Consorci de Serveis Universitaris de Catalunya (CSUC) ha treballat "conjuntament amb les universitats" en la generació de plataformes que permetin la gestió d'aquesta informació, i ha posat a disposició de la recerca la plataforma Catalan Open Research Area (CORA) per dipositar les bases de dades resultants. Es tracta encara d'una iniciativa incipient, tal com demostra que la cerca d'"Educació" a CORA doni com a resultat només 5 entrades. La manca de cultura en l'obertura dels resultats de la recerca va acompanyada de la poca expertesa del recercador en la documentació de dades per fer-les accessibles.

El nivell d'obertura de les dades compartides en els repositoris depèn de la seva sensibilitat, i és possible una publicació en obert, anonimitzada o sota requisit justificat. No obstant això, és encara

una pràctica poc freqüent. Cada equip de recerca genera -o obté- les seves dades, les analitza i n'extreu resultats que són publicats, però les bases de dades o d'informació no són habitualment compartides. Les reticències a fer-ho s'expliquen pels neguits davant possibles usos poc ètics de les dades, però també perquè, ateses les dificultats per aconseguir les dades, els investigadors recelen de l'apropiació de la seva feina per part d'altres.

Aquesta manca de publicitat dels resultats de la recerca comporta, "sovint", que els mateixos participants (centres educatius, famílies, entitats, administració pública, etc.) no rebin informació sobre l'evidència i conclusions aportades pels estudis. Per la seva banda, el Departament d'Educació genera moltíssima informació en forma d'informes i estudis (interns, però també externalitzats) que no es fan públics.

En definitiva, tant les dificultats d'accés a les dades de registre com la poca pràctica d'obertura per part dels equips de recerca limiten la capacitat del sistema per replicar les anàlisis i frena el sorgiment de noves preguntes i recerques a partir de les dades existents.

Repte: Impulsar un sistema de dades obertes útil per a la recerca educativa.

Repte: Facilitar la generació de repositoris de dades de la recerca realitzada.

5. L'ús de la recerca en educació

La millora de l'educació i l'impuls de les oportunitats educatives requereixen del coneixement i les evidències aportades per la recerca en educació. Aquesta evidència pot tenir origen en la recerca realitzada a Catalunya, però també cal conèixer el potencial de la recerca realitzada a altres contextos i, fins i tot, a àmbits no educatius.

L'ús d'aquesta recerca s'adreça, d'entrada, a dos nivells clarament diferenciats. En primer lloc, a la formació i la pràctica dels actors sobre el terreny, és a dir, a la cerca d'impacte sobre les dinàmiques i experiències en la quotidianitat de l'acció educativa. S'inclouen aquí la formació docent i la pràctica d'aula a tots els nivells (infantil, obligatòria, postobligatòria, universitat, adults, etc.), així com l'organització de centre i el disseny dels processos educatius fora del sistema formal (lleure, educació informal, llarg de la vida, etc.). Es tracta d'aconseguir que l'evidència permeti el disseny de protocols que millorin les pràctiques educatives. En segon lloc, la recerca té potencial per a la millora del disseny de les polítiques educatives i socials.

Malgrat que tots dos potencials són àmpliament reconeguts, el consens respecte al valor transformador de la recerca educativa s'acompanya sovint de la crítica a una excessiva desconexió entre l'acadèmia i el sistema educatiu, que es tradueix en una reducció d'aquest potencial transformador.

5.1 La transferència de la recerca educativa

A Catalunya es genera molta recerca en educació, però una part important del coneixement queda limitat a la publicació acadèmica. Es publica, principalment i per la lògica de producció acadèmica universitària, en revistes internacionals, i s'escriu per un públic lector de la mateixa acadèmia. universitària, en revistes internacionals i s'escriu per un públic lector de la mateixa acadèmia. Això comporta que, sovint, aquestes publicacions no només no arribin als centres educatius, sinó que tampoc no estiguin preparades per ser material de discussió als claustres, a l'Administració educativa o en altres entorns educatius. Són diverses les iniciatives que busquen actualment l'impuls d'aquesta transferència des de la recerca a la pràctica docent i/o el disseny de polítiques educatives.

5.1.1 Les iniciatives des de la universitat

Els Instituts de Recerca Educativa de la UB i la UdG i altres iniciatives com les Comunitats Orientades de Reptes Estratègics (CORE) de la UAB o els Campus de la UdG han impulsat diferents estratègies de vinculació de la recerca universitària amb l'entorn i els seus actors. Les universitats intenten disseminar el coneixement produït a través, principalment, de xerrades i projectes. Ho fan amb lògiques d'interès temàtic o territorial, tot establint-se com a referents de coneixement en els contextos de proximitat.

Els Instituts de Ciències de l'Educació juguen també aquest paper de pont, en aquest cas sobretot a través de l'oferta formativa, que es nodreix de l'expertesa i l'evidència produïda. Tot i això, l'oferta formativa dels ICE no sempre es troba vinculada a la recerca produïda a la universitat.

Les universitats han impulsat també la publicació en obert dels articles produïts pels seus investigadors. A través d'acords entre les principals editorials internacionals, una part de la recerca esdevé d'accés lliure. Es tracta d'una via encara minoritària entre els recercadors, principalment pel cost econòmic que comporta.

5.1.2 La transferència com a criteri de qualitat en la recerca

Les convocatòries competitives han començat a exigir als projectes finançats l'elaboració de plans de transferència. S'incentiva que s'afegeixi el Pla de transferència als objectius i als altres requisits de la recerca, com els vinculats a la metodologia, el compliment de criteris ètics, la gestió de dades o la qualitat esperada.

A diferència de les convocatòries d'entitats privades, on el seguiment i exigència de transferència és constant (articles de divulgació, participació en jornades, col·laboració amb la societat civil, etc.), l'avaluació de l'efectivitat o transferència de la recerca finançada amb recursos públics és escassa. Els controls de finançament se centren, principalment, en la consecució dels objectius de recerca, sense que hi hagi seguiment del compliment del Pla de transferència.

Una línia interessant de vinculació de la transferència i la recerca són els doctorats industrials. A diferència d'altres ajuts predoctorals, com les FI de la Generalitat o les FPU del Ministeri, les tesis doctorals emmarcades en els doctorats industrials han de retre compte en clau de transferència social.

5.1.3 Suport a la innovació i la recerca educativa (CESIRE)

El CESIRE és l'organisme del Departament d'Educació que té com a missió principal estimular la recerca educativa del professorat per tal que això reverteixi en una millora del sistema educatiu. Malgrat això, la seva funció principal és la selecció i difusió de les aportacions de la recerca i el coneixement emergent en educació i de les darreres tendències en innovació pedagògica. Les seves propostes s'inspiren principalment en models existents i no en l'evidència resultant de la recerca.

Es tracta d'un òrgan en procés de canvi. Fins ara el CESIRE no ha fet mai recerca, i la seva col·laboració s'ha limitat a fer d'enllaç entre els centres educatius i els grups de recerca. En el nou model CESIRE, la recerca hi té un pes central.

Les funcions que té assignades són:

Facilitar l'accés a les aportacions de la recerca en educació i l'accés al coneixement pedagògic emergent.

Generar saber pedagògic fonamentat en el coneixement teòric que prové de la recerca acadèmica, així com en el coneixement empíric que prové de l'experiència a l'aula.

Actuar com a punt d'enllaç entre la formació, la innovació i la recerca, amb la finalitat de potenciar l'actualització científica i didàctica específica, així com la reflexió i la transferència metodològica amb un enfocament integral, multifuncional i transferible de coneixements. Treballar de forma col·laborativa amb la resta d'unitats del Departament d'Educació per a la creació i desenvolupament de projectes fonamentats en les darreres aportacions de la recerca educativa i la innovació pedagògica.

La recerca contemplada pel CESIRE està molt centrada a nivell micro, d'aula. En l'àmbit metodològic, el CESIRE s'interessa principalment per la recerca qualitativa i de descripció de processos, i no contempla, almenys fins ara, la recerca quantitativa ni d'impacte.

Repte: Impulsar la divulgació de la recerca i el seu interès per al sistema educatiu.

Repte: Incentivar la comunicació de resultats de recerca en format no acadèmic per part dels grups de recerca.

Repte: Impulsar els doctorats industrials en educació.

5.2 La cocreació entre agents educatius i universitat

Fer la recerca accessible a través de la difusió d'informació és necessari, però no és suficient per assegurar el seu ús i aplicació. La utilització dels resultats de la recerca fora de l'àmbit universitari requereix que el llenguatge acadèmic esdevingui un llenguatge més comprensible, però també que se seleccioni la informació i se'n justifiqui l'interès per a la comunitat educativa. És precisament la necessitat que la comunitat educativa trobi sentit a la recerca, el que motiva la seva participació durant el procés, i no només el seu paper passiu com a receptora del coneixement creat des de la universitat.

En els últims anys, s'ha incrementat la col·laboració i partenariats amb altres actors (research-practice partnerships, educació 360°, intervenció comunitària, etc.), però es tracta encara d'una forma minoritària de fer recerca. Els centres educatius i l'Administració educativa participen sovint de la recerca, principalment com a proveïdors de dades o contextos d'observació, sigui a través de projectes de recerca o en el marc dels treballs de final de grau o màster i tesis doctorals. Sovint, tant els docents com els tècnics de l'administració manifesten sentir-se instrumentalitzats o fiscalitzats pels grups de recerca, sensació que s'incrementa quan qui hi participa no entén el sentit de l'estudi ni del tipus de dades recollides.

La seva participació activa d'aquests agents educatius en la recerca és més reduïda. Els ARMIF o les desaparegudes llicències d'estudi tenen per objectiu incrementar la participació directa dels docents no universitaris en els projectes, però es tracta d'experiències molt minoritàries. En el cas de l'administració, les Strategic Partnership de la Unió Europea incentiven aquesta recerca conjunta. Hi ha consens a plantejar que la recerca és vista com quelcom allunyat des dels centres i, sovint, s'observa amb certa desconfiança i recel a qui fa recerca en educació sense treballar a l'aula. Des de l'Administració es planteja un cert idealisme de la recerca per la llunyania respecte a la presa de decisions.

Així doncs, la recerca necessita de la implicació de tots els agents, des de la definició del problema a la identificació de les respostes, per tal que tingui impacte a l'aula o a l'administració.

5.2.1 La participació interessada en la recerca

L'evidència apunta que la implicació de docents i de decisors públics en l'elaboració de la recerca la fa més rellevant i en reforça l'ús, però l'impacte depèn del tipus d'implicació dels diferents actors. Falta evidència, en canvi, que determini com funciona la relació entre cocreació i impacte (OCDE, 2022).

És convenient que els grups de recerca puguin donar resposta a alguns dels neguits manifestats pels mateixos actors. Actualment, la participació dels centres educatius en la recerca es produeix en fases posteriors, un cop l'objecte d'estudi ja ha estat seleccionat, així que, sovint, els docents no troben sentit a les recerques proposades per la universitat. Es troba a faltar un espai on els docents puguin reflexionar sobre els temes d'interès o la necessitat d'evidència per a la seva pràctica. Hi ha algunes excepcions, com en l'àmbit de les escoles rurals, on centres i recerca han establert línies de col·laboració interessants en la cerca d'evidència. Per la seva part, el CESIRE i els Centres de Renovació Pedagògica, a través de l'acompanyament als centres en els seus processos de formació, esdevenen organismes amb potencial per a la dinamització d'aquests espais, però en l'actualitat encara hi ha marge per al desenvolupament d'aquesta funció.

La necessitat d'enfortir aquestes aportacions, però, no implica que tota la recerca hagi d'estar motivada per l'interès de la comunitat educativa, atès que, sovint, la recerca té la funció d'identificar nous problemes o temes d'estudi que encara no han entrat a l'agenda pública.

Finalment, l'interès en la recerca s'incrementa quan aquesta inclou una fase final de transferència de coneixement i d'acompanyament als centres en la seva aplicació. Sovint, però, el finançament de la recerca no contempla una fase posterior a la publicació de resultats per a la seva implementació, fet que en redueix el potencial.

5.2.2 Col·laboració entre diferents actors

La col·laboració de docents en la recerca rebaixa la sensació de fiscalització i permet un major aprenentatge per part dels centres educatius, que no són només receptors de les conclusions finals de la recerca, sinó agents actius durant aquesta.

Aquesta col·laboració de centres i docents requereix que es defineixin clarament les tasques i funcions que cada membre ha d'assumir. Es tracta de trobar l'equilibri entre el saber docent dels mestres i les eines metodològiques i marc conceptuals dels recercadors.

L'anàlisi de la informació és la tasca de la qual els docents se senten més allunyats. Si bé el col·lectiu docent no disposa de les eines metodològiques necessàries per a l'explotació de les dades i anàlisi de la informació, pot ser enriquidor per a la recerca que aquesta fase també sigui compartida i esdevingui objecte de discussió entre diferents actors.

La cocreació de la recerca de forma cooperativa entre universitat i docents no universitaris respon a un model de ciència ciutadana o ciència oberta en què la societat civil adquireix un paper més central en tot el procés d'elaboració de la investigació. Algunes convocatòries europees, com els Strategic Partnership, incentiven la col·laboració entre recercadors i societat civil en el plantejament i desenvolupament de projectes de recerca. D'igual forma, diversos equips de recerca han caminat cap a la constitució d'equips de recerca mixtes. Aquest és l'objectiu de la convocatòria ARMIF.

Encara hi ha, però, algunes barreres, com la impossibilitat que docents no universitaris siguin reconeguts com a part dels equips de recerca de les convocatòries públiques o la impossibilitat que la recerca s'acompanyi de reduccions de jornada als centres.

La col·laboració no està exempta de riscos. La participació en la recerca d'actors amb interessos directes requereix l'establiment de mecanismes de control, per tal de garantir l'objectivitat i evitar el biaix durant el procés.

- Repte: Promoure la ciència oberta a partir de les evidències produïdes i coproduïdes entre equips de recerca, centres educatius i altres agents, per a l'enriquiment de la pràctica docent i educativa.
- Repte: Incentivar la participació dels centres educatius en la recerca des de les fases inicials fins a l'aplicació dels resultats.

5.3 El perfil dels recercadors

Una línia de debat oberta és el perfil professional del recercador universitari i les condicions en què ha de desenvolupar la seva tasca. Si bé és un debat que no afecta per igual totes les disciplines per la mateixa naturalesa de la recerca duta a terme en cada àmbit, es planteja la necessitat que la investigació universitària estigui més connectada amb les necessitats del sistema i dels seus protagonistes. Aquesta demanda comporta “necessàriament” una modificació de la valoració i reconeixement de les trajectòries acadèmiques dels recercadors.

En el model actual, en procés de canvi, impulsat amb major força a partir de la Declaració de Dora, l'avaluació de mèrits es fonamenta en la publicació d'articles acadèmics en revistes indexades, sense que la transferència o impacte social de la recerca s'hagi de tenir en consideració. El tema es troba sobre la taula, i pràcticament totes les universitats catalanes, l'Agència Estatal d'Investigació i l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya es troben en procés de reflexió sobre aquesta qüestió.

Es planteja de forma unànime la necessitat de valorar la tasca recercadora a través d'indicadors que complementin la informació de publicacions acadèmiques. Això és especialment rellevant per a l'impuls de la recerca aplicada i els estudis de cas, menys atractius per a la publicació acadèmica i d'especial rellevància per a la pràctica docent i la presa de decisions en matèria educativa. La manca de respostes per a aquest repte és també unànime.

La substitució d'un sistema avaluador estrictament quantitatiu per un sistema híbrid -que combina dades quantificables amb una part qualitativa- implica un increment dels recursos adreçats a aquesta avaluació i, alhora, fa aflorar possibles riscos d'arbitrarietat i reducció de l'objectivitat en el procés. L'any 2018, la Comissió Nacional Avaluadora de l'Activitat Investigadora va impulsar la convocatòria de sexennis de transferència i innovació. Malgrat ser valorada positivament com un primer pas, els resultats de la convocatòria no van ser òptims, segons les universitats i els mateixos investigadors.

Es fa necessari l'impuls d'incentius per a una recerca educativa de qualitat que permeti l'equilibri entre la trajectòria acadèmica i l'aportació de coneixement de valor social. En aquesta línia, algunes veus plantegen també la necessitat de reforçar el reconeixement de la qualitat de la docència, entesa també com a tasca de transferència.

Repte: Reconèixer la transferència social de la recerca com a mèrit en la carrera acadèmica.

Repte: Impulsar la transferència des dels grups de recerca en educació.

5.4 El contínuum formatiu i el desenvolupament professional docent

El contínuum formatiu docent s'inicia amb les titulacions oficials que habiliten per a la professió docent (Grau en Mestre en Educació Infantil, Grau en Mestre en Educació Primària, Màster en Formació del Professorat de Secundària Obligatoria i Batxillerat, Formació Professional i Ensenyament d'Idiomes, cursos d'especialització de didàctica per a professors tècnics de formació professional), continua amb el procés formatiu d'inducció a la docència i amb la formació permanent al llarg de tota la carrera professional. És el que s'anomena "desenvolupament professional".

El concepte de desenvolupament professional té a veure amb el procés d'aprenentatge al llarg de la vida i la capacitat de la persona per mantenir-se competent.

Així, el desenvolupament professional continu inclou:

- La formació contínua.
- Activitats basades en la reflexió de la pràctica (comunitats de pràctica i d'aprenentatge).
- Participació en jornades per compartir coneixement i experiències.
- Participació en projectes de recerca pedagògica.

El desenvolupament professional ha de partir, en primer lloc, de la creació d'un marc competencial, fonamentat en l'evidència, contextualitzat en el territori i consensuat amb tots els agents educatius implicats, i, en segon lloc, d'una anàlisi sobre com s'han d'adaptar els diferents perfils a les necessitats de cada moment. Per aquest motiu és essencial buscar l'equilibri entre les necessitats dels professionals i els objectius estratègics de l'organització.

El desenvolupament professional no ha d'estar orientat com a una activitat exclusivament individual, sinó que suposa un treball col·lectiu i reclama d'un compromís personal i intel·lectual profund i sostingut.

Així mateix, el desenvolupament professional és un mecanisme per orientar les necessitats i pràctiques dels professionals i proposar-ne millores.

5.4.1 La formació inicial i formació permanent

La formació inicial es troba diversificada en el territori. Universitats públiques i universitats privades ofereixen graus (Educació Infantil, Educació Primària, Logopèdia, Educació Social, etc.) i el Màster en Formació del Professorat de Secundària Obligatòria i Batxillerat, Formació Professional i Ensenyament d'Idiomes.

Així mateix, cal tenir present que en els centres educatius, a part del personal docent, hi poden haver altres perfils professionals que donen suport a l'activitat educativa: tècnics d'integració social, educadors d'educació especial, auxiliars d'educació especial, tècnics d'educació infantil, educadors socials, etc. La formació acadèmica d'aquests perfils professionals prové dels cicles de formació professional (CFGS en Educació Infantil, CFGS en Ensenyament i Animació Socioesportiva, CFGS en Integració Social, etc.) (Grau en Educació Social).

L'article 131.2.f de l'Estatut d'autonomia atribueix a la Generalitat de Catalunya la competència exclusiva de la formació permanent i el perfeccionament del personal docent i dels altres professionals de l'educació i l'aprovació de directrius d'actuació en matèria de recursos humans.

Així mateix, la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació estableix, a l'article 110.3, respecte a la formació permanent: "El Departament ha de promoure, per mitjà de la programació d'activitats formatives, que s'han de portar a terme prioritàriament en els centres educatius, la formació permanent del professorat i dels professionals d'atenció educativa, l'actualització i el perfeccionament de la qualificació professional del personal docent dels centres que presten el Servei d'Educació de Catalunya i l'adequació de llurs tasques a l'evolució del progrés científic i de la metodologia didàctica, i ha d'afavorir també el perfeccionament de la funció directiva i l'accés del professorat a titulacions universitàries que comportin una millora de la pràctica educativa. La formació ha d'incloure en tots els casos l'avaluació de l'aprofitament dels assistents".

El Departament d'Educació impulsa actualment una transició del model actual de formació cap a models de desenvolupament professional del personal a través de:

- La definició d'un marc de competències professionals conjuntament amb les universitats i altres agents de la comunitat educativa.
- L'impuls dels programes de pràctiques universitàries dels graus i màster de secundària, mitjançant formació i acompanyament a docents mentors i centres formadors.
- La creació d'un programa experimental d'accés a la docència, com és el Sensei, d'acompanyament i suport al professorat novell en l'inici de la professió docent.

- La diagnosi rigorosa sobre l'evolució de la formació docent i del personal per garantir l'assoliment de les competències definides.

La “mirada de centre” amb la perspectiva multidisciplinària, amb l'alumne en el centre del sistema educatiu és la visió que ha de penetrar en la formació que es dissenyi.

5.4.2 Recerca i formació docent

La relació de la recerca amb la formació docent, tant inicial com d'inducció o permanent, és doble. D'una banda, serveix perquè el professional docent adquireixi competències per a la recerca i, de l'altra, fonamenta en la recerca els continguts i aprenentatges.

Diferents posicionaments emergeixen en consonància amb el que es planteja sobre el paper del personal docent en la recerca. Així, per a uns la formació docent inicial s'ha d'adreçar a la comprensió de la recerca, mentre que per a uns altres, ha d'arribar a capacitar els docents per fer-ne. El debat és obert i no és clar tampoc el pes que els dos posicionaments tenen en els plans d'estudi actuals. Els graus en educació recullen un nombre mínim de matèries sobre mètodes de recerca, però, al marge que l'oferta és insuficient per a l'adquisició d'eines metodològiques, hi ha un cert acord en plantejar la manca de comprensió del professorat i l'alumnat respecte al sentit de la seva incorporació en la formació inicial.

La comprensió del mètode científic, i concretament de la recerca educativa, no compta amb assignatures específiques, sinó que es treballen en la formació inicial de forma transversal i a voluntat dels docents. Són ells els responsables del disseny dels programes i, per tant, poden decidir sobre el pes i l'ús de la recerca en les diferents assignatures. Tot i això, s'ha incrementat en els darrers temps l'apropament de la recerca a l'alumnat dels graus d'educació a partir de la lectura i comprensió crítica d'articles acadèmics i l'elaboració de treballs finals de grau i treballs finals de màster. S'apunta, però, que falta expertesa i rigor en l'ensenyament de les competències en recerca en els graus en educació. Tot plegat fa difícil mesurar el grau de treball de la comprensió de la recerca en la formació inicial.

La formació permanent basada en evidències s'ha anat fent lloc en els últims anys, segons reivindiquen alguns dels organitzadors de formació, com els instituts en ciències de l'educació (ICE). Des de la Direcció General d'Innovació, Digitalització, Currículum i Llengües s'ofereix la

formació “Introducció a la recerca i a l'avaluació educatives” que encara té camí per recórrer. Actualment, l'oferta fonamentada en la recerca conviu amb una àmplia oferta d'altre tipus. Així, malgrat que originalment els ICE van néixer per posar en relació la recerca universitària i la docència, actualment la seva oferta no sempre està fonamentada en recerca. De la mateixa manera, una part important dels grups de treball de docents disposen d'espais de reflexió que genera cursos de formació i publicacions, però no sempre són resultat de plantejaments de recerca.

Una de les línies prioritàries en el disseny d'estratègies formatives que siguin capaces de produir canvis en les pràctiques professionals és introduir l'avaluació de la transferència i de l'impacte com a part fonamental del mateix disseny, estructurada i sistematitzada. Avaluar la transferència i l'impacte significa dissenyar processos de recollida de resultats mesurables en relació amb l'assoliment de l'aprenentatge, canvis de metodologies, comportaments i el manteniment d'aquests canvis en el temps.

Repte: Potenciar la presència de la comprensió de la recerca en la formació inicial del professorat.

Repte: Coordinar una oferta de formació permanent fortament fonamentada en l'evidència.

Repte: Incrementar l'adaptació de la formació permanent a les necessitats dels centres.

Repte: Aprofitar la recerca educativa i els seus resultats per a la millora de la formació inicial i permanent dels docents.

Repte: Impulsar l'avaluació de la transferència i de l'impacte de la formació docent.

5.5 El disseny de la política educativa fonamentada en evidències científiques

Un repte compartit per bona part dels països de l'OCDE és la manca d'accés i temps a la recerca de qualitat. El valor transformador de l'educació depèn de la capacitat de l'administració educativa de comprendre'l i fer-ne ús. L'evidència en educació, com en altres àmbits, és molt sòlida en algunes qüestions, mentre que es troba en procés de consolidació en d'altres. La presa de decisions ha d'estar fonamentada en l'evidència ja demostrada i oberta al testatge rigorós en aquells temes on cal la generació de més evidència. Fins i tot en els casos de l'evidència avalada per estudis internacionals, és possible que sigui necessari la seva adequació a les característiques del context català.

5.5.1 Baix ús de l'evidència per a l'elaboració de polítiques educatives

Malgrat que la legislació estableix l'obligatorietat d'elaborar informes sustentats en anàlisis de necessitats en cas d'inversions de més de 10M€ i de propostes de regulació, hi ha poca tradició en el disseny de la política pública fonamentada en el coneixement dels resultats de la recerca sobre els àmbits d'interès. Els investigadors manifesten que l'entrada a l'agenda pública de temes on la recerca ha fet aportacions rellevants triga molt a produir-se i, sovint, requereix molta insistència i esforç per ser escoltats.

Es pot accedir a aquest coneixement a través d'estudis nacionals o internacionals existents o es pot fer necessari l'impuls (i finançament) de la recerca davant la inexistència d'estudis sobre la matèria. Cada cop més, des de l'Administració educativa es treballa en la provisió de dades per a la presa d'informació informada, però, com ja s'ha apuntat, no sempre es disposa de les dades necessàries ni del coneixement o eines per a la seva lectura. Fins i tot quan les dades estan disponibles, falta literatura que avaluï la teoria del canvi que justifica la intervenció o el programa educatiu.

5.5.2 Una agenda de recerca al servei de les polítiques educatives

L'Administració educativa no disposa actualment d'una agenda pròpia de recerca amb capacitat per respondre les preguntes que poden justificar la implementació d'uns o altres programes educatius. En alguns casos, els temes treballats pels grups de recerca poden ser d'interès per a l'Administració, però és poca la relació i comunicació entre aquesta i l'acadèmia.

Sovint aquest buit s'omple a través d'encàrrecs puntuals des de l'Administració a recercadors, grups de recerca o entitats de consultoria. En els casos en què no existeix evidència sòlida per a la presa de decisions, la seva generació requereix uns ritmes que no sempre encaixen amb els de l'Administració (que tendeix a actuar amb criteris d'urgència). De nou, es troba a faltar una agenda de recerca, a mitjà i llarg termini, que permeti la generació d'evidència per a la implementació de futures polítiques, així com un equip que acompanyi en la formulació de les preguntes rellevants per al disseny de les nous programes.

5.5.3 El pilotatge experimental per al disseny de polítiques educatives

La implementació de programes pilot té una limitada tradició al context català i, sovint, no garanteix els requisits per tal que la seva avaluació aporti evidència per a una possible ampliació, escalatge, modificació o substitució. La recerca experimental, necessària per a l'avaluació, sovint no és la base dels programes pilot i, per tant, no és possible identificar-ne l'impacte. La recollida de dades i la implementació que segueixen criteris d'estratificació mostral i aleatorietat són necessaris i, alhora, poc freqüents en el disseny de les polítiques educatives.

Repte: Aprofitar i alinear els reptes del sistema educatiu i la generació de recerca.

Repte: Impulsar l'anàlisi de necessitats per tal de motivar les intervencions educatives.

Repte: Activar la planificació de programes i polítiques educatives a partir de l'evidència disponible.

Repte: Impulsar l'avaluació de disseny de les polítiques i programes educatius.

Repte: Impulsar l'avaluació de proves pilot per a la implementació de programes educatius.

Repte: Impulsar la transferència de coneixement per a la presa de decisions al servei de la millora del sistema educatiu català, tant pel que fa al disseny de polítiques com a la seva implementació.

5.6 L'avaluació de les polítiques públiques

L'avaluació és un procés que permet valorar el grau d'assoliment dels objectius d'una intervenció dels poders públics. Ha de servir per replantejar la recollida de dades, el tipus d'informació rellevant, l'aproximació analítica i l'encreuament d'informació que permeten comprendre un fenomen o una intervenció, i en funció de les preguntes que es vulguin respondre, caldrà adoptar un tipus de metodologia o un altre i posar el focus en la fase adequada de la política. És un concepte ampli que engloba l'avaluació de necessitats que motiva una política, les diferents fases que segueix (avaluació del disseny, del procés i de la implementació) i l'avaluació d'impacte.

Hi ha poca experiència en l'avaluació d'impacte de les polítiques educatives, i sovint es confon amb una avaluació de satisfacció o d'implementació. L'avaluació d'impacte requereix que els criteris d'avaluació i els processos de recollida d'informació siguin dissenyats en paral·lel a la intervenció. És també desitjable l'aplicació d'avaluacions experimentals o quasi experimentals i, per fer-ho, cal que se n'assegurin les condicions durant la implementació.

La recerca experimental, per la seva banda, requereix molta evidència prèvia per al seu disseny. Cal disposar d'una recerca bàsica (que pot ser descriptiva, qualitativa, estudis de casos, etc.) per fonamentar la teoria del canvi que justifica el programa i que avalarà el disseny de la seva avaluació.

En el cas de l'educació, es confonen sovint els pilotatges amb tastets d'una política pública i això en limita el potencial per a l'avaluació d'impacte. Els pilotatges de política pública requereixen aleatorietat per ser avaluats amb un mínim de riscos de contaminació de la mostra per factors aliens als programes que es volen avaluar. Sovint, en l'àmbit educatiu aquests pilotatges es duen a terme en centres que demanen adherir-s'hi, invalidant així la possible escalada dels resultats. Aquest biaix mostral contamina i impossibilita l'avaluació del programa i, consegüentment, no és possible saber si s'està fent un ús eficient dels recursos. En definitiva, són necessàries modificacions en els pilotatges de les polítiques educatives perquè se'n permeti l'avaluació, sigui experimental o quasi experimental.

Des del 2021, el Departament d'Educació disposa d'un grup de treball format per un referent de cada subdirecció general sobre l'avaluació de polítiques públiques i de cada entitat del sector públic. També elabora el Pla d'Avaluacions Departamental bianual.

En els darrers dos anys, s'ha avaluat el disseny del Programa d'educació financera a les escoles, la implementació de les Mestres de suport per a la inclusió del decret d'escola inclusiva i la implementació dels Projectes amb oportunitats d'èxit educatiu a favor de l'alumnat (POEFA). Actualment, s'està duent a terme l'avaluació integral del Pla d'educació digital de Catalunya i s'estan iniciant les avaluacions del Pla de les escoles lliures de violències i el Pla de formació docent.

5.6.1 Els models d'avaluació del sistema educatiu

El Departament d'Educació, d'acord amb el títol XI de la LEC, Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació, regula la planificació i l'aplicació de l'avaluació, i determina les vuit modalitats d'avaluació següents:

- Les avaluacions generals del sistema educatiu de l'Administració educativa.
- L'avaluació dels rendiments educatius, que ha de comprendre les avaluacions de diagnòstic de les competències bàsiques assolides pels alumnes.
- Avaluació de l'exercici docent.
- Avaluació de l'exercici de la funció directiva.
- Avaluació de l'exercici de la funció inspectora.
- Avaluació dels centres educatius.
- Avaluació dels serveis educatius.
- Avaluació de les activitats educatives fetes més enllà de l'horari lectiu.
- Autoavaluació dels centres sostinguts amb fons públics.

5.6.2 Agents de l'avaluació

L'avaluació del sistema educatiu i dels elements que l'integren

Per dur a terme aquestes avaluacions, el Departament disposa dels següents agents:

1. Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu (CSASE)

És l'òrgan responsable de l'anàlisi i l'avaluació del sistema educatiu. Analitza en quina mesura els diferents elements que el conformen contribueixen a la consecució dels objectius establerts i s'encarrega de facilitar les dades que permetin una adequada presa de decisions a l'Administració educativa. Centra la seva activitat en l'elaboració i anàlisi de les proves de competències bàsiques, tasca que complementa amb alguns informes puntuals, com el de complexitat social, el de sociolingüística o la sèrie de tast de dades. Es tracta d'estudis d'estat de la qüestió, però no d'avaluacions de polítiques o programes. El CSASE està format, bàsicament, per docents en comissió de serveis. La manca d'alguns perfils professionals en l'equip tècnic, com programadors, estadistes, politòlegs, sociòlegs i analistes de dades, és un factor limitant. Aquests perfils, ara molt minoritaris, tenen amb el CSASE una vinculació temporal, bé a través de la figura dels becaris, bé a través d'encàrrecs externalitzats.

2. Gabinet tècnic del Departament d'Educació

El Servei de Projectes Estratègics i Transparència del Gabinet Tècnic del Departament d'Educació és el responsable de l'elaboració del Pla d'avaluacions bianual. Ho fa de forma participativa, a partir de l'expressió de preferències de les diferents unitats del Departament i les entitats del sector públic que hi estan adscrites assessorant les unitats per a la comprensió de què és l'avaluació i per saber què es pot avaluar i què no.

3. Inspecció d'Educació

És l'ens responsable de l'avaluació de tots els centres de qualsevol titularitat, dels serveis educatius i de la funció directiva i la funció docent. També desenvolupa processos avaluadors i participa en l'aplicació d'avaluacions del sistema educatiu.

4. Direcció dels centres

L'equip directiu és l'encarregat d'avaluar l'exercici de la funció docent, juntament amb la Inspecció d'Educació. També s'autoavalua.

L'avaluació de les polítiques públiques

L'avaluació de les polítiques públiques requereix metodologies adequades al tipus d'avaluació i objecte sobre el qual es realitza, a més de coneixement de l'àmbit. Aquesta combinació de coneixement metodològic i substantiu és poc freqüent, fet que dificulta que l'Administració trobi experts a qui fer encàrrecs d'avaluació.

Per altra banda, les avaluacions de necessitats o diagnòsics, així com les avaluacions de disseny i implementació de polítiques públiques, es realitzen de forma poc sistemàtica, a demanda de les diferents unitats del Departament d'Educació. L'Administració educativa encarrega l'avaluació dels seus programes o polítiques, però ho fa de forma puntual, no sistemàtica. L'escassa planificació de l'avaluació i la poca estabilitat dels encàrrecs a mitjà i llarg termini per part dels diferents departaments de l'Administració dificulta que les empreses puguin assumir els encàrrecs que els arriben, ja que es troben amb dificultats a l'hora de planificar els propis recursos.

Tampoc hi ha control sistemàtic dels resultats de les avaluacions que realitza o encarrega el Departament d'Educació ni dels resultats de les proves pilot que implementa, i també és limitada la publicitat dels informes que s'elaboren.

L'interès de l'Administració per fer avaluacions és recent i encara escàs. Tot i això, el Gabinet Tècnic del Departament d'Educació, a partir de l'incentiu de la promoció de les polítiques transversals i de gestió de la Generalitat, ha promociat l'avaluació amb voluntat de transferència de resultats cap a les unitats responsables dels programes. En resposta a la necessitat de major control i transparència, durant el 2022 s'ha creat un espai al web departamental específic sobre avaluació per difondre les avaluacions que es van realitzant i la planificació de les avaluacions.

1. Departament de la Vicepresidència d'Economia i Hisenda

El Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda ha impulsat mesures adreçades a la institucionalització i sistematització de l'avaluació de polítiques públiques a través del Fons de promoció per a l'avaluació

de polítiques públiques (PROAVA). PROAVA és un programa que cofinança propostes d'avaluació de polítiques públiques realitzades pels departaments i entitats del sector públic de la Generalitat de Catalunya. El finançament que hi va associat i la demanda als departaments de la preparació d'agendes bianuals d'avaluació han suposat un impuls a l'avaluació de les polítiques públiques.

El Servei de Projectes Estratègics i Transparència del Gabinet Tècnic del Departament d'Educació és el responsable de l'elaboració del Pla d'avaluació. Ho fa de forma participativa a partir de l'expressió de preferències de les diferents unitats del Departament, però amb assessorament de les unitats per a la comprensió de què és l'avaluació i per saber què es pot avaluar i què no.

2. Ivàlua

Ivàlua és un consorci de dret públic integrat pel Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Barcelona i la Universitat Pompeu Fabra. Segons l'Acord de Govern del 30 de març de 2021 del Departament de la Presidència, "es determina que els departaments i entitats del sector públic de la Generalitat de Catalunya que vulguin avaluar les seves polítiques públiques ho han de fer de forma preferent a través d'Ivàlua".

Algunes de les funcions principals que té són:

- Avaluar polítiques públiques per encàrrec de les administracions públiques i de les entitats sense ànim de lucre.
- Dissenyar instruments que permetin a les administracions públiques i a la societat en general realitzar anàlisis i avaluació de polítiques públiques.
- Detectar temàtiques d'interès per a les administracions públiques i les entitats sense ànim de lucre per al disseny, la planificació, la implementació i l'avaluació de les polítiques públiques.
- Assessorar sobre aquestes temàtiques.
- Desenvolupar projectes de recerca sobre avaluació de polítiques públiques o participar en programes de recerca d'altres organismes amb aquesta mateixa finalitat.

3. Grups de recerca universitaris

Fora de l'Administració, la capacitat per realitzar aquest tipus d'estudis també és limitada. Alguns grups de recerca universitaris han desenvolupat avaluacions de polítiques i programes educatius, però apunten les dificultats derivades de la manca de reconeixement acadèmic d'aquest tipus d'estudis i la sobrecàrrega que suposa afegir aquesta activitat a la sí reconeguda per l'acadèmia.

4. Consultories

Finalment, les consultories especialitzades en avaluació de política educativa són escasses i amb limitada experiència en el camp.

A la manca de professionals de l'avaluació, cal afegir-hi l'escàs diàleg entre els agents que estan duent a terme l'avaluació de la política educativa. Ivàlua i el CSASE no han establert línies de col·laboració, malgrat algunes converses inicials per explorar el potencial d'aquesta relació.

Ivàlua ha avaluat els Plans educatius d'entorn i el Pla d'educació digital de Catalunya, i ha fet assessorament puntual per a la creació d'indicadors.

En un intent d'impulsar l'ampliació de professionals de l'avaluació, Ivàlua ha creat la Xarxa de Professionals de l'Avaluació, per tal que les persones amb capacitat d'avaluació, principalment des de l'acadèmia, se sumin a aquesta tasca.

Pel que fa a la formació del personal intern de l'administració, Ivàlua ha impulsat les guies d'avaluació i els toolkits per familiaritzar el personal tècnic amb els processos avaluadors.

5.6.3 La cultura de l'avaluació i la necessitat d'un replantejament organitzacional

Amb la LEC neix el concepte de cultura de l'avaluació, per tant, és un concepte relativament nou. Aquesta llei dona autonomia als centres i demana establir rendiment de comptes de l'avaluació, en comptes de centrar l'avaluació en una mirada fiscalitzadora.

La LEC crea l'Agència d'Avaluació i Prospectiva de l'Educació en un intent d'unificar l'avaluació en un sol ens. El seu objectiu era concentrar tota l'avaluació educativa, enriquir els processos d'avaluació amb la incorporació de personal tècnic d'una diversitat de perfils professionals i ampliar les funcions del CSASE per tal que, a més d'avaluació del sistema, es realitzés avaluació de polítiques públiques. Però aquesta Agència no s'ha desplegat mai.

Les funcions que li atorga la LEC, en el capítol III, són les següents:

- a) Fomentar l'avaluació en general i l'autoavaluació de l'Administració educativa, els centres educatius, el professorat, els alumnes, els serveis, els programes i les activitats que constitueixen el sistema educatiu.
- b) Definir principis i homologar criteris i mètodes d'avaluació de l'educació i de prospectiva en l'àmbit educatiu.
- c) Portar a terme les diverses modalitats d'avaluació.
- d) Determinar, d'acord amb la Inspecció d'Educació, els models i els protocols pertinents per a l'avaluació de centres i la supervisió dels resultats.
- e) Determinar, d'acord amb la Inspecció d'Educació, els models i els protocols d'avaluació de la funció docent i de la funció directiva.
- f) Realitzar activitats de recerca i prospecció sobre tendències i polítiques que poden influir en la innovació de l'activitat educativa. Aquestes activitats es porten a terme tenint en compte els canvis socials, econòmics, demogràfics, tecnològics, normatius i organitzatius que afecten l'àmbit de l'educació, en general, i de l'avaluació, en particular.

Des del Departament d'Educació i el CSASE caldria activar l'Agència, ja que hi ha acord en el fet que cal millorar l'avaluació del sistema a través d'un replantejament organitzacional.

Repte: Assolir una cultura de l'avaluació.

Repte: Avaluar les polítiques públiques de forma sistemàtica i rigorosa.

Repte: Nodrir l'Administració de perfils professionals i tècnics amb capacitat per a l'avaluació de política educativa.

Repte: Buscar canals de diàleg entre els agents que estan realitzant avaluació de política educativa.

Repte: Obrir dades dels resultats de les avaluacions.

Per tot això cal tenir en compte el que diu la recerca, ja que pot generar coneixement útil per canviar els elements del sistema.

6. Quinze reptes de futur

El procés de diagnosi ha permès recollir quinze necessitats bàsiques per assolir una recerca educativa de qualitat a Catalunya. Les principals conclusions de consens que els experts assenyalen són les següents:

1. Una agenda de recerca educativa al servei de les necessitats educatives del país

Fins ara, Catalunya no ha tingut una línia de recerca pròpia en matèria educativa. Es perd, així, l'oportunitat d'impulsar la recerca en temes educatius prioritaris, ja que el lideratge estratègic en recerca educativa ha de permetre l'impuls de línies d'investigació poc presents a l'agenda, però també ha d'impulsar els incentius per una recerca de qualitat.

2. Una línia exclusiva de finançament català per a projectes de recerca educativa

La recerca en educació a Catalunya es finança, principalment, a través de convocatòries europees i estatals. També hi ha una línia de finançament des de l'Administració pública local i el tercer sector, que subvencionen recerca bàsicament aplicada. La Generalitat de Catalunya hi destina pocs recursos. La manca de convocatòries pròpies genera algunes disfuncions.

En primer lloc, limita la capacitat dels grups de recerca novells per iniciar la seva trajectòria en convocatòries de menor abast. En segon lloc, impedeix el desenvolupament de temes i objectes de recerca específics del territori, atès que en les convocatòries d'àmbit estatal i europeu es prioritza l'estudi de temàtiques més genèriques i comparades. Finalment, suposa una renúncia a l'establiment d'una agenda de recerca pròpia al servei de les necessitats del sistema educatiu català i la realitat socioeducativa del país.

3. Visibilitat de la recerca educativa que es duu a terme

La manca d'un fons que reculli la recerca en educació suposa una important fragmentació del coneixement i dificulta l'accés per part d'actors externs que poden tenir interès en temes concrets, però no poden identificar els espais ni actors que hi estan treballant. És també un impediment per a la qualitat de la recerca, atès que els mateixos investigadors poden estar treballant línies coincidents o complementàries sense ser-ne coneixedors.

4. Un centre de recerca de Catalunya de l'àmbit de l'educació

Dels 42 Centres de Recerca de Catalunya (CERCA), només tres estan vinculats a les ciències socials (CED de Demografia, IBEI de Relacions Internacionals, i CREI d'Economia). La institució CERCA busca impulsar la creació de centres d'educació excel·lents, competitius en l'àmbit internacional, amb capacitat per atraure talent i, alhora, amb capacitat de generar impacte i difondre el coneixement entre la població. L'existència d'un centre CERCA en recerca educativa aportaria coneixement per al disseny de les polítiques públiques educatives.

5. Formació docent basada en la recerca i per a la recerca

La relació de la recerca amb la formació docent, tant inicial com d'inducció o permanent, és doble. D'una banda, serveix per tal que el professional docent adquireixi competències per a la recerca i, de l'altra, fonamenta en la recerca els continguts i aprenentatges.

Emergeixen diferents posicionaments sobre el paper del personal docent en la recerca.

Així, per a uns, la formació docent inicial s'ha d'adreçar a la comprensió de la recerca, mentre que per a uns altres, ha d'arribar a capacitar els docents per a fer-ne. El debat és obert i tampoc és clar el pes que els dos posicionaments tenen ni en els plans d'estudi actuals ni en la formació contínua. El consens, però, existeix respecte a la necessitat d'una relació més propera entre formació docent i recerca.

6. El reconeixement dels docents investigadors

Hi ha acord en assenyalar la manca de sistematització en la recollida de l'expertesa dels docents a l'aula i, conseqüentment, les dificultats perquè aquest coneixement sigui objecte de la recerca. Hi ha dificultats per aconseguir la participació dels docents en la recerca educativa, principalment per la manca de disponibilitat de temps per part dels docents en actiu, però també pel baix reconeixement d'aquesta activitat entre els mèrits de la carrera docent. Cal trobar més fórmules de col·laboració entre aquests i els recercadors universitaris.

7. Impulsar el reconeixement de la transferència social com a mèrit en la carrera acadèmica

Es fa necessari l'impuls d'incentius per a una recerca educativa de qualitat que permeti l'equilibri entre la trajectòria acadèmica i l'aportació de coneixement de valor social. De forma unànime es planteja la necessitat de valorar la tasca recercadora a través d'indicadors que complementin la informació de publicacions acadèmiques. En aquesta línia, algunes veus plantegen també la necessitat de reforçar el reconeixement de la qualitat de la docència, entesa també com a tasca de transferència.

8. La creació d'un catàleg de dades interconnectades al servei de la recerca

El Departament d'Educació genera un volum considerable de dades que, mitjançant un procés de recollida sistemàtic, coherent i interconnectat, podrien donar compte d'una visió completa dels processos educatius i ser emprades per a la recerca. S'ha impulsat un inventari de totes les dades disponibles a la Generalitat de Catalunya per a ser publicades en obert, però encara hi ha importants limitacions per a la configuració d'un catàleg a disposició de la investigació educativa. La manca d'aquest catàleg de dades limita la recerca, atès que el plantejament de noves preguntes i projectes d'investigació requereix el coneixement de l'existència de dades i del seu potencial.

9. Cal proveir de dades als investigadors

La sensibilitat de les dades pròpies de la recerca educativa i la necessitat de garantir l'anonimat dels individus objecte d'estudi, justifiquen sovint que les dades no es trobin en obert. Es tendeix, però, a fer una lectura especialment restrictiva de la normativa reguladora de l'accés a les dades. En general, hi ha una manca de diàleg entre els recercadors i els proveïdors de dades, fet que limita el potencial i la qualitat de la recerca.

10. Una recollida de dades útil per a la recerca

La recollida de dades de l'Administració educativa està pensada en clau de registre i no de recerca. En alguns casos la conversió es realitza sense problemes, però en altres casos, els investigadors podrien aprofitar millor les dades existents si disposessin de prou coneixement del procés de recollida. Es fa necessària la modificació de la recollida d'informació per tal que les dades responguin a finalitats de gestió i de recerca. Per altra banda, la fusió de dades entre diferents administracions és, avui dia, un procés complex.

11. Impulsar el retorn de la recerca realitzada

El Departament d'Educació no rep retorn de les recerques que autoritza. Això impossibilita recollir l'evidència generada per les investigacions dutes a terme als centres educatius, amb la consegüent pèrdua d'aprenentatge per part de l'Administració i la manca de publicitat dels resultats a la resta de la comunitat educativa. D'altra banda, tampoc els centres educatius obtenen, en general, un retorn útil de les recerques en què han participat.

12. Major connexió entre l'acadèmia i la comunitat educativa

La millora de l'educació i l'impuls de les oportunitats educatives requereixen el coneixement i les evidències aportades per la recerca en educació. Es tracta d'aconseguir arribar a l'aula: que l'evidència permeti el disseny de protocols que millorin les pràctiques educatives i millorin el disseny de les polítiques educatives i socials. Per assolir-ho, cal impulsar la divulgació de la recerca i el seu interès per al sistema educatiu, i cal trobar un espai on els docents puguin reflexionar sobre els temes d'interès o la necessitat d'evidència per a la seva pràctica. Tot i això, no tota la recerca ha d'estar motivada per l'interès de la comunitat educativa, atès que, sovint, la recerca té la funció d'identificar nous problemes o temes d'estudi que encara no han entrat a l'agenda pública.

13. Cocreació entre agents educatius i universitat

Fer la recerca accessible a través de la difusió d'informació és necessari però no suficient per assegurar-ne l'ús i l'aplicació. La utilització dels resultats de la recerca fora de l'àmbit universitari requereix la conversió del llenguatge acadèmic a un llenguatge comprensible, però també la selecció de la informació i la justificació del seu interès per a la comunitat educativa. És precisament la necessitat que la comunitat educativa trobi sentit a la recerca el que motiva la seva participació durant el procés, i no només el seu paper passiu com a receptora del coneixement creat des de la universitat.

Hi ha consens a plantejar que la recerca és vista com quelcom allunyat des dels centres i, sovint, s'observa amb certa desconfiança i recel les persones que fan recerca en educació sense treballar a l'aula. Des de l'administració es planteja un cert idealisme de la recerca per la llunyania respecte a la presa de decisions. Per tal que la recerca tingui impacte a l'aula o a l'administració necessita que hi hagi implicació de tots els agents, des de la definició del problema fins a la identificació de les respostes.

14. Una política educativa basada en l'evidència

La presa de decisions ha d'estar fonamentada en l'evidència contrastada i oberta al testatge rigorós en aquells temes on cal la generació de més evidència. Fins i tot en els casos de l'evidència avalada per estudis internacionals, és possible que sigui necessari la seva adequació a les característiques del context català. Per fer-ho, és necessària una agenda de recerca a mitjà i llarg termini que permeti la generació d'evidència per a la implementació de futures polítiques, així com un equip que acompanyi en la formulació de les preguntes rellevants per al disseny de les nous programes.

15. Una avaluació rigorosa i sistemàtica de les polítiques educatives

Hi ha poca experiència en l'avaluació d'impacte de les polítiques educatives, i sovint es confon amb una avaluació de satisfacció o d'implementació. Es requereixen metodologies adequades al tipus d'avaluació i objecte sobre el qual es realitza, a més de coneixement de l'àmbit. Cal avaluar les polítiques públiques de forma sistemàtica i rigorosa, buscar canals de diàleg entre els agents que estan duent a terme avaluació de política educativa i obrir dades dels resultats de les avaluacions.

Les quinze actuacions que s'han exposat són la base a partir de la qual s'ha de bastir el Pla de recerca educativa de Catalunya. Són demandes de gran envergadura que demanen un treball conjunt i intens entre els Departaments d'Educació i de Recerca i Universitats en els processos d'elaboració, implementació i avaluació.

La col·laboració entre els dos departaments s'ha de fer efectiva amb la signatura d'un Acord de Govern, que conduirà a la construcció d'equips de treball transversals, a la definició i desplegament del Pla i al treball conjunt per a la seva execució i avaluació.

El Pla de recerca educativa de Catalunya que sorgirà a partir d'aquesta diagnosi, consensuada entre els agents de la comunitat de la recerca i de la comunitat educativa, i de la col·laboració entre els dos departaments, és una gran oportunitat de país. I ho és tant per a l'educació com per a la recerca i la societat en general, ja que l'impuls de canvis fonamentats en l'evidència garantiran la qualitat del sistema educatiu i la millora de les oportunitats d'aprenentatge de tot l'alumnat.

Per una educació basada en l'evidència

Generalitat de Catalunya
**Departament
d'Educació**